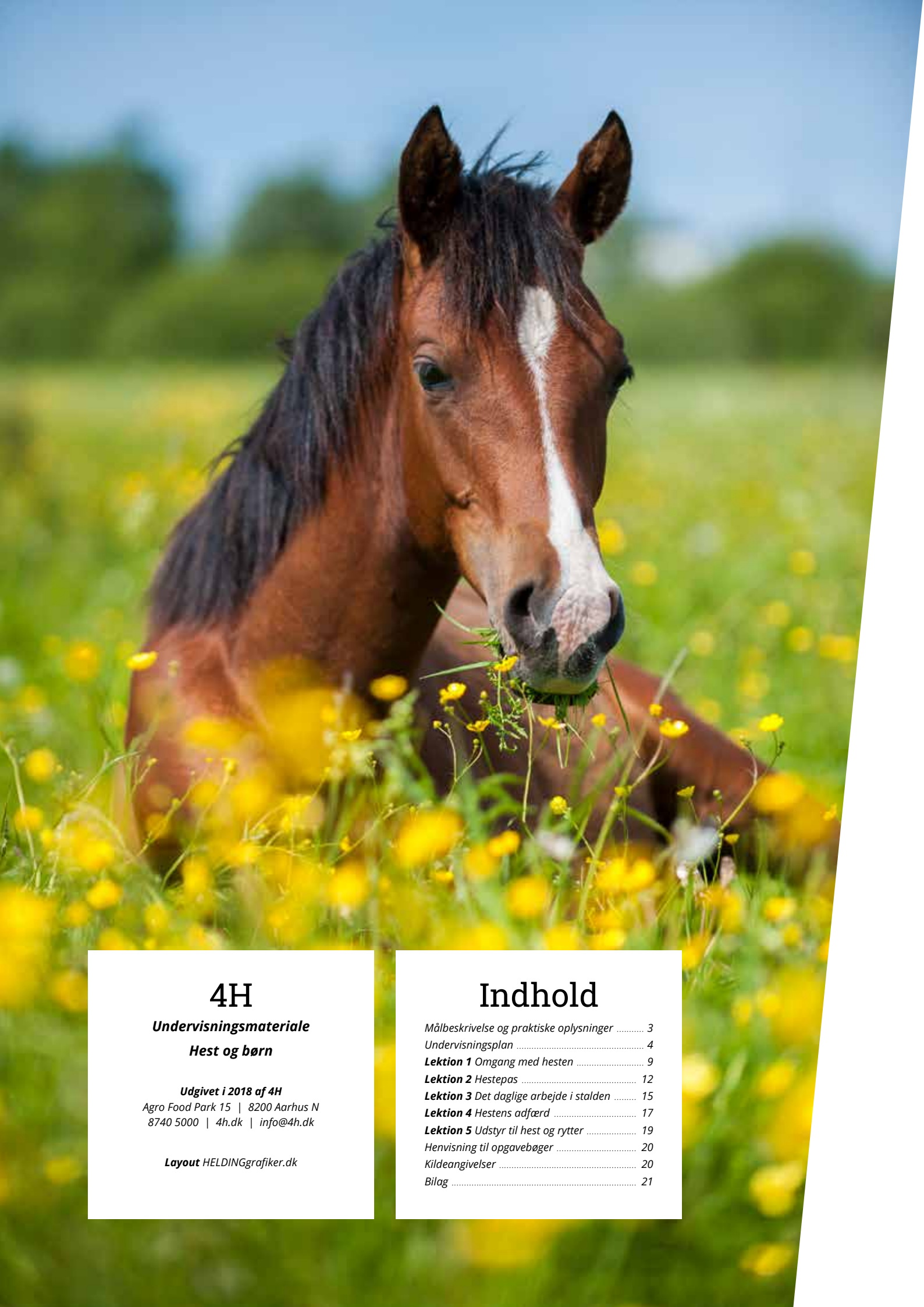

4H Hest og børn

Undervisningsmateriale

4H

Undervisningsmateriale

Hest og børn

Udgivet i 2018 af 4H

Agro Food Park 15 | 8200 Aarhus N
8740 5000 | 4h.dk | info@4h.dk

Layout HELDINGgrafiker.dk

Indhold

Målbeskrivelse og praktiske oplysninger	3
Undervisningsplan	4
Lektion 1 Omgang med hesten	9
Lektion 2 Hestepas	12
Lektion 3 Det daglige arbejde i stalden	15
Lektion 4 Hestens adfærd	17
Lektion 5 Udstyr til hest og rytter	19
Henvisning til opgavebøger	20
Kildeangivelser	20
Bilag	21

Hest og børn

Målbeskrivelse og praktiske oplysninger

Dette kursus er lavet for at give børn den grundlæggende og basale viden om pasning og pleje af heste.

Alder

Børn fra otte år og opefter. Der er forslag til opgavehæfter til forskellige aldre og niveau, det er op til kursusleder om hvad der bliver benyttet.

Det optimale vil være, at der max er seks børn på holdet, og at instruktørerne har en hjælper.

Tidsramme

Tidsrammen, per lektion, vil være ca. 2 timer, hvor teori delen ikke må fylde for meget. Børn i den alder er nemmere at undervise i praksis.

Det er en god ide at gøre plads til en pause, hvor der kan hygges med drikkevarer, frugt mv.

Undervisningsplan

Lektion 1

Undervisningsplan

Velkommen og præsentation

Teori

- Hestens historie
- Omgang med hesten og daglig pleje
- Strigling af hesten
- Ordensregler i hestestalden

Praksis

- Rundvisning i stalden, samt fortæl om regler i stalden
- Hente heste fra folden
- Strigle hestene
- Pålægning af trense
- Hvordan trækker man hesten i trense og grime

Lærervejledning

Ved velkomst skal børnene præsenteres for dig som instruktør og for hinanden. Det er vigtigt at fortælle om stedet/stalden og fortælle børnene om de retningslinjer man følger det pågældende sted.

Rids kort op hvad det er for et forløb de skal til at i gang med. Gå evt. de 5 undervisnings gange igennem, så de ved hvad de skal igennem.

Ved velkomst er det også vigtigt at gøre børnene opmærksomme på at de hver gang skal medbringe en ridehjelm eller cykelhjelm. Skriv det også i indbydelsen så de allerede har den med første gang. Børnene skal altid bære hjelm når de omgås hestene.

I dag er det vigtig at børnene får præciseret omgangen med heste, så snak med dem både under teori og praksis hvordan man forholder sig omkring hesten og i stalden generelt.

Strigling

Efter du har lavet en gennemgang af striglerne hvad de hedder og hvor/hvordan de kan bruges. Så lad børnene selv afprøve det i praksis med støtte fra dig eller en af de mere erfarne på holdet.

Det er en god ide at bruge god tid første gang på at alle børn for lært hvordan man pålægger en trense korrekt, fortæl og vis dem følgende grundregler

Pandebåndet skal ligge ind til panden. Det må ikke være for kort, da det så trækker nakkestykke frem og trykker hesten bag ørene. Du skal kunne få en håndsbredde ind mellem hageremmen og indersiden af hestens ganasche for ikke at genere hestens luftveje. Både det kombinerede og det engelsk næsebånd skal sidde ca. to fingre under hestens kindben. Ingen af dem må sidde for langt nede, da det i så fald kan medføre at hesten nives mellem bid og næsebånd. Næsebåndet bør ikke spændes strammere end, at du kan få plads til to fingres bredde.

Brug også god tid på at vise dem hvordan de skal trække med en hest, så der ikke opstår uheld ved at de bliver trådt over tærerne eller bliver viklet ind i tov eller tøjler.

Udstyr

Teori

- Striglekasse med indhold
- Bilag 1
- Bilag 2

Praksis

- Træktov til hestene
- Strigler
- Trense

Lektion 2

Undervisningsplan

Teori

- Registrering af heste (hestepas)
- Signalement, farver og aftegn

Praksis

- Hente heste på folden
- Strigler hestene, imens snakker vi om hvad de forskellige dele på hesten hedder.
- Børnene går sammen to og to og skiftes til at nævne en kropsdel på hesten.
- Vi pålægger trensen og trækker en tur på ridebanen med hestene.

Lærervejledning

Start dagens lektion med opfølgning på sidste gang, er der nogle spørgsmål fra børnene?

Børnene skal i dag lærer om hestepas, så det vil være godt at medbringe pas som børnene kan sidde og kigge i sammen.

Er det pas som tilhører hestene på stedet, kan de evt. gennemgå signalement, så de får øvelse i dette. Få evt. børnene til at lave et signalement ud fra et billede af en hest/eller en af hestene i stalden. På den måde kan du lege de forskellige betegnelser ind i undervisningen.

Udstyr

Teori

- Hestepas
- Bilag 3
- Bilag 4
- Bilag 5

Praksis

- Træktov til hestene
- Strigler
- Trense

Lektion 3

Undervisningsplan

Teori

- Det daglige arbejde i stalden
- Foder
- Giftige planter

Praksis

- Starter i stalden. Vi ordner boksen og snakker om de forskellige redskaber.
- Vi snakker typer af strøelse til boksen.
- Vi henter hestene fra folden og går derefter tilbage til folden og tjekker indhegningen og vandforsyning.
- Tjekke folden for giftige planter.
- Tilbage i stalden og strigle heste.
- Er der tid til det pålægges trense og vi trækker en tur.

.....

Lærervejledning

Opfølgning fra sidste undervisning.

Gennemgang af det daglige arbejde i stalden, det vil være en god ide at tage udgangspunkt i stalden I opholder jer i, så er det nemmere for børnene at forholde sig til. Her kan der også komme nogle gode snakker om fordele og ulemper ved de forskellige måder man kan varetage det daglige arbejde i stalden på.

Når du skal fortælle om foder, så fortæl børnene om de muligheder der er for fuldfoder og vitaminer/mineraler. Lær børnene hvordan de skal læse vejledningen på foderposerne og lad dem evt. selv regne ud hvor meget foder en pony på 400 kg skal have af det pågældende foder.

Fortæl om vigtigheden af godt grovfoder. Fortæl om hvordan de kan lugte om kvaliteten er ok, støver det osv.

Når du skal fortælle om de giftige planter kan du gøre brug af de tilhørende bilag med billeder af planterne.

I praksis skal vi snakke om hestens boks og strøelse, lad selv børnene prøve at udføre arbejdet, lad dem muge ud og køre med trillebøren alt imens du fortæller. Fortæl om de forskellige slags strøelse, er der kun en slags i denne stald, så medbring evt. nogen andre former i små portioner eller fremvis det på billeder.

Folden Tag evt. en strømmåler med op på folden og tjek styrken i hegnet, fortæl børnene om vigtigheden af at hestene er heget forsvarligt inde. Fortæl børnene om de ting de skal kigge efter når de tjekker hegn, fx er det nogen steder hvor det hænger/rører jorden, er der grene og græs der gror ind over og svækker strømstyrken.

Når I er på folden så lad børnene gå på jagt efter giftige planter.

.....

Udstyr

Teori

- Bilag 6
- Bilag 7

Praksis

- Trillebøre
- Kost/greb/skovl
- Bilag 6
- Træktov til hestene
- Strigler
- Trense

Lektion 4

Undervisningsplan

Teori

- Hestens adfærd
- Hesteracer
- Hestens velbefindende og sygdom
- Huldvurdering af hest

Praksis

- Vi går til hesten på folden.
Snakker om adfærd og racer.
- Vi trækker hestene med til stalden.
- Børnene går sammen to og to og laver huldvurdering af hestene.
- Strigler og pålægger trenser.
- Trække en tur.

.....

Lærervejledning

Opfølgning fra sidste undervisning.

Når du skal beskrive hestens adfærd for børnene, så kan du evt. tage udgangspunkt i at hestene engang var vilde dyr og derfor har en række instinkter. Det gør det måske nemmere for børnene at forstå hvorfor heste reagerer som de gør på forskellige ting. Når du tager børnene med i marken kan du også snakke med dem om den adfærd som hestene på marken udviser over for de andre heste.

Hesteracer Her vil det være fint at lade børnene komme med alle de racer de kender og lade dem selv forklare hvor meget de ved om de forskellige racer og du så ellers hjælper dem på vej. Del evt. hestene ind i koldblods- og varmbloidsracer.
Snak om de forskellige racer der findes i stalden hvor I er.

Den sunde hest Lad også selv børnene her fortælle hvad de mener er en sund hest/hvordan de ser det? Og suppler så ud fra dette hvad de yderligere bør vide.

Beskriv de mest basale hestesygdomme Har børnene selv nogle erfaringer vil det være fint at inddrage dem.

Huldvurdering Beskriv ud fra bilag hvordan de kan huldvurdere hestene, før de prøver det i praksis på staldens heste.

.....

Udstyr

Teori

- Bilag 8
- Bilag 9
- Bilag 10
- Bilag 11
- Bilag 12
- Bilag 13

Praksis

- Træktov til hestene
- Strigler
- Trense

Lektion 5

Undervisningsplan

Teori

- Gennemgang af hestens og rytterens udstyr

Praksis

- Vi henter og strigler heste.
- Vi pålægger trense og får fremvist og forklaret mønstringsreglerne.
- Vi øver fremvisning.
- Alle børn får lov, en af gangen, til at mønstre deres hest.
- Herefter evt. uddeling af diplomer.

Lærervejledning

Opfølgning på sidste gang.

Ved gennemgang af hestens og rytterens udstyr er det vigtigt at der bliver skelnet mellem ting der er "need to have and nice to have".

I praksis er det i dag vigtigt at du er opmærksom på, at børnene kan klare alle de praktiske opgaver med hestene. Som at hente dem fra folden, strigle og pålægge trense, uden at du hele tiden skal fortælle dem det næste skridt. Selvfølgelig kan flere af dem stadig have behov for hjælp, men det er vigtigt at du ved at de kender til fremgangsmåden selv, og at de nu bare har brug for en masse øvelse. Altså de kan de grundlæggende ting, men mangler erfaring i selve udførelsen.

Fremvisning/mønstring af heste Er der nogle af børnene der gerne vil deltage på børnedyrskue eller anden udstilling med en hest, er det vigtigt at de lærer hvordan man fremviser hesten korrekt i skridt og trav for en dommer.

Udstyr

Teori

- Bilag 14
- Bilag 15
- Bilag 16
- Bilag 17

Praksis

- Træktov til hestene
- Strigler
- Trense
- Evt. kegler til mønstringsbanen
- Evt. diplomer

Hest lektion 1

Omgang med hesten

I dag mødes holdet for første gang, og det er derfor vigtigt med en præsentation af deltagere og instruktører.

Teori

Velkommen og præsentation

Instruktøren byder velkommen og fortæller om sin baggrund for at være instruktør på dette hold. Hvis ikke børnene kender gården/stedet, vil det være en god ide at præsentere stedet og få ridset retningslinjer op. Børnene præsenterer sig selv, og fortæller om deres kendskab til heste og de erfaringer de måske allerede har gjort sig.

Hestens historie

Gennem århundreder har hesten været et udbredt og anvendt husdyr i Danmark. De har i mange år været en meget vigtig del af dansk landbrug, da de har været uundværlig trækraft når landmanden skulle dyrke hans marker. Nu har store maskiner taget over, og hestene er blevet vores hobby- og sportsdyr.

Omgang med hesten og daglig pleje

Når du omgås heste, er det vigtigt at huske, at hesten er et flok- og flugtdyr. Derfor er det i den daglige omgang med hesten vigtigt at huske, at de basale forhold i hestens natur er til stede. Heste skal altid omgås roligt og bestemt. Du skal have respekt for sådan et stærkt dyr, men ikke være bange.

Hesten er et dejligt og tillidsfuldt dyr, men det er vigtigt at forstå, at det ikke er et kæledyr som hunde og katte.

De 5 F'er. Disse er gode at kende i den daglige omgang med hesten. *Bilag 1.*

Strigling af hesten

Strigling og rensning af hove bør være en naturlig del af hestens daglige pleje og omsorg. Når du strigler skal du samtidig tjekke, at hesten ikke er øm, hævet eller måske har fået rifter eller sår.

Hvilke strigler du skal bruge, afhænger meget af hvilken pels hesten har, om den er langhåret, klippet, mudret

eller lignende. Hvis hesten er langhåret og meget beskidt, kan du med fordel bruge en stiv børste med korte eller lange hår. Er hesten derimod klippet og mere følsom i skindet, vil en blød strigle være bedst.

Der findes mange forskellige slags strigler, nogle er lavet af kunstfibre og andre naturfibre, dette kunne f.eks. være hestehår. De findes også i forskellige størrelse, så sørg derfor at finde en der passer godt til hånden, så bliver det nemmere at strigle hesten.

Når du strigler hesten bliver den ren og blank, men det er faktisk også medvirken til en øget blodcirkulation hos hesten.

Det er vigtigt, når du strigler, at det altid foregår i hårets retning. I hovedet og rundt om øjnene er hesten ofte meget følsom. Her kan du med fordel anvende en blød pandebørste eller hovedstrigle.

Hovene bør renses dagligt.

Du kan via dette link finde en video der fortæller og viser hvordan hovene kan renses.
<http://hininitus.dk/rense-hove/>

Forslag til indhold i striglekassen

- Stiv strigle
- Blød strigle
- Plastik strigle
- Gnubber
- Pandebørste/hovedstrigle
- Hovbørste
- Svampe og/eller en klud

Medbring en striglekasse og gennemgå striglerne med børnene.

Opgave: Børnene kan øve sig i striglernes betegnelse med denne opgave Bilag 2.

Ordensregler i en hestestald

Det er vigtigt at alle gøres opmærksom på staldregler, så det er et rart sted at være for både mennesker og dyr.

Gennemgå staldregler med børnene for den pågældende stald.

Praksis

Tag børnene med i stalden og giv dem en rundvisning og snak evt. igen kort om ordensreglerne.

Er hestene på fold hentes de ind på stald, husk her at være meget opmærksom på, hvilke børn der er vant til at håndterer heste, og hvem der ikke er.

Nedenfor kan du hente tips til, hvad du kan forklare børnene, mens du eller de selv udfører opgaven.

Hvad er vigtig når du henter og bringer hesten til og fra fold?

Den sikreste måde at hente hesten på folden eller i boksen på, er at få den til at komme hen til sig.

Måden at hente sin hest i folden eller i boksen på er principielt den samme. Du står ved siden af åbningen og sender hesten igennem lågen eller boksdøren. Det er nyttigt at træne dette i forskellige situationer. Hvis du benytter denne teknik til hverdag, forbereder du blandt andet din hest på at blive læsset i en transporter eller at gå forbi skræmmende ting.

Sørg for, at din hest holder afstand til dig. Grunden til dette er, at der ellers kan være risiko for, at man bliver klemt mellem hesten og lågen/hegnet.

Hente på fold

Luk leddet op og sørg for, at de heste, der allerede er inde i folden, går væk og giver plads. Det er vigtigt, at den øvrige flok ikke går på din hest, når du trækker den, da den let føler sig klemt. Når en hest bliver holdt fast, skal den kunne stole på, at trækkeren tager ansvar for situationen.

Lukke ind på fold

1. Send hesten ind i folden, samtidig med at du holder eltråden i leddet strakt. Ligger tråden og slæber på jorden, er der fare for, at hesten springer væk fra den eller træder på den. Det er jo ikke i den situation, at man ønsker, den skal få stød.
2. Vend hesten og luk leddet. Når leddet er lukket, kan du gå lidt ind i folden og slippe hesten. Hvis du står for tæt på leddet, er du i fare for at blive klemt.
3. Hav ikke for travlt med at slippe hesten. Gør det til en vane at vente med at tage grimen af, til den står helt stille.

Sikkerhedsregel Du må ALDRIG vikle træktovet eller tøjlerne rundt om dine håndled eller mave. Du må heller ALDRIG binde hesten fast til dig selv. Hvis du har fastgjort dig selv til hesten, og den bliver bange og sætter i galop, risikerer du at blive slæbt efter den hen af jorden. Hesten vil da blive endnu mere bange, løbe endnu stærkere, og du risikerer, at den tramper på dig. Det er meget farligt!

Hvis hesten bliver forskrækket og sætter i løb, skal du som barn eller rutineret voksen give slip på hesten, og lade den løbe! Det er for at undgå, at man selv bliver bragt i fare, væltet omkuld eller lignende. Det vil sige, at menneskets sikkerhed altid kommer før hestens!

Kilde: DRF

Strigling af hesten

Tag hesten ud på staldgangen og vis børnene hvordan de strigler og renser hove korrekt. Lad derefter børnene prøve selv.

Pålægning af trense

Vis børnene hvordan de pålægger en trense korrekt og lad dem derefter selv prøve.

Hvordan trækker du en hest

Tag en enkelt hest med på ridebanen og vis hvordan du trækker en hest korrekt. Lad derefter børnene prøve selv.

Nedenstående finder du vejledning til, hvordan du lærer børnene at trække hesten korrekt i trense og grime.

Sådan fører du hesten i en trense

- Gå på hestens venstre side ved siden af dens hals.
- Hold en halv armlængdes afstand til hesten.
- Hold begge tøjler i højre hånd, ca. 20 centimeter fra hestens hoved. Du kan også nøjes med at holde i den ene tøjle.
- Gå fremad med rolige friske skridt. Kig op i den retning, du vil føre hesten.

Sådan fører du hesten i grime

- Gå på hestens venstre side, ved siden af dens hals.
- Hold en halv armlængdes afstand til hesten.
- Med din højre hånd holder du træktovet cirka 20 centimeter fra hestens hoved.
- Med din venstre hånd holder du enden af rebet, så du undgår at snuble i det.
- Gå fremad med rolige friske skridt. Kig op i den retning, du vil lede hesten.

Drej hesten til højre

1. Når du drejer hesten højre om, væk fra dig selv, skal du løfte din venstre hånd roligt op foran hestens venstre øje.
2. Vende siden til hesten samtidig med, at din højre hånd leder hesten i retningen. Hold en halv armlængdes afstand til hesten.
3. Bevæg dig med hesten rundt i vendingen. Kig op og frem i den retning, du vil lede den.

Drej hesten til venstre

1. Når du drejer hesten til venstre, skal du holde en armlængdes afstand til hesten og føre den rundt om dig selv.
2. Bevæg dig med hesten rundt i vendingen. Kig op og frem i den retning, du vil lede den.

Hesten bakker!

- Hvis hesten bakker, giver du et træk fremad i tøjlerne.
- Når hesten går frem, giver du øjeblikkeligt efter på tøjlen som belønning.

Stands hesten

Giv hesten en stopkommando.

1. Sig "Stå".
2. Træk nænsomt bagud i tøjlen/træktovet.
3. Stop selv op og læn overkroppen en anelse tilbage.
4. Når hesten standser, giver du øjeblikkeligt efter på tøjlen/træktovet som belønning. Hvis hesten ikke standser med det samme, giver du efter på tøjlen/træktovet, går med den et par skridt frem, og gentager stopkommandoen, indtil hesten står helt stille.

Kilde: DRF

Tak for i dag. Hvis der er mere tid kan børnene lave i opgavebøgerne.

Se side 20 med forslag til opgavehæfter, som kan bestilles hos 4H.

Hest lektion 2

Hestepas

Teori

Hestepas

Alle heste i EU skal være identificerede. Det betyder, at en hest skal være mærket, registreret i en database og have et hestepas. Et gyldigt hestepas indeholder integrerede medicinsider og er gyldigt i hele hestens levetid. Reglerne gælder for alle dyr af hestefamilien, det vil sige heste, æsler og zebraer samt krydsninger heraf.

Heste skal være identificeret, inden de forlader fødselsbedriften permanent, og senest når de er 12 måneder gamle. Heste, der identificeres for sent, bliver automatisk udelukket fra konsum i passet, hvilket betyder at hesten aldrig kan slagtes.

Passet skal altid følge hesten, og det skal kunne fremskaffes umiddelbart, der hvor hesten befinder sig.

Når der udstedes pas, skal hesten beskrives både i ord og ved grafisk fremstilling. Den grafiske fremstilling kan for hobbyheste enten være et signalement, hvor hestens tegn og mærker indtegnes i et diagram, eller bestå af fotos af hesten. Fotos skal være af så god kvalitet, at alle tegn og mærker tydeligt kan ses. For specifikke krav til fotos, se afsnittet "Anvendelse af fotos i stedet for signalement i hobbyhestepas" længere nede.

I forbindelse med besigtigelsen skal hestens alder også vurderes.

Hvornår skal passet følge hesten?

Hestepasset skal altid følge hesten. Brugeren af hesten skal altid kunne fremvise hestepasset umiddelbart, uanset om hesten er opstaldet, ude at ride, græsser eller er under transport. Det betyder ikke, at du skal have passet med på f.eks. en ridetur, eller når du er ude at køre med hestevogn, men passet skal kunne fremvises umiddelbart på opstaldningsstedet.

Hvis din hest skal behandles med lægemidler

Din dyrlæge må ikke behandle med visse lægemidler, der betyder udelukkelse fra konsum permanent eller for en periode af 6 måneder, uden at have set i passet først.

Kilde: Miljø og fødevarerstyrelsen

Chip mærkning

For at kunne få udstedt et pas skal hesten være chipmærket. Heste i den organiserede avl, der allerede er brænde-/frysemærkede og hvor mærket indeholder cifre, kræves dog ikke chipmærket.

Medbring et hestepas og gennemgå det med børnene.

Signalement, farver og aftegn

Når du skal identificere en hest, gør du det dels ved signalementbeskrivelse og dels ved mærkning.

Når du skal lave et signalement af hesten, kigger du på:

- Grundfarven
- Aftegn i hovedet
- Aftegn på lemmerne
- Andre aftegn på kroppen, herunder også placering af hvivler
- Blivende ar

Grundfarven

De almindeligste farver er brun, sort, rød og gul i forskellige farvenuancer, samt skimlede svarende til grundfarverne, brunskimlede, rødskimlede, sortskimlede og hvide.

Brun

Når en hest er brun er man og hale altid sort. Der kan skelnes imellem lysebrun, brun, mørkebrun og sortbrun. Den sortbrune farve kan næsten se ud som sort, men hvis hårlaget omkring mule, næsebor, øjne og kønsdel har et brunligt skær kaldes hesten sortbrun.

Sort

For at du kan kalde en hest sort skal man og hale samt huden omkring mule, næsebor, øjne og kønsdel være sort.

Rød

Ved den røde hest er man og hale derimod aldrig sort, de har enten samme farve eller lidt lysere.

Den røde farve kan ligesom den brune optræde i forskellige nuancer.

Gul

Den gule farve kan også optræde i forskellige nuancer.
Bilag 3: Billeder af heste med forskellige farver

Aftegn

Aftegninger er de mærker der gør at vi mennesker kan kende forskel på vores heste. Det ville fx være svært at kende forskel hvis alle brune heste var fuldkomne brune uden nogen form for kendetegn. Aftegningerne er ikke kun nyttige på én måde! Langt de fleste aftegn er både flotte og unikke.

Aftegn i hovedet

Blis

Blissen er som de fleste aftegn hvid. Det er en bred hvid stribe der løber ned over forsiden af hestens hoved. Den begynder oftest i panden og løber ned til mulen eller overlæben. Der hvor at blissen går ned over mulen er mulen som oftest lyserød. En blis kan løbe næsten helt lige eller kan sno sig vildt. Blissen er et af de mest almindelige aftegn.

Hjelm

Hjelmen er en bredere udgave af blissen. Ligesom blissen løber den fra mellem øjnene og ned til mulen. Hjelmen går oftest ud over øjnene og dækker hele mulen. Det tager ofte øjnenes farve og giver hesten et eller to porcelænsøjne/glasøjne* fordi det manglende pigment i hjelmen, som ofte også fratager øjnenes pigment.

*Glasøje: Øjet er lyseblåt i stedet for mørkebrunt. Glasøjne har ingen betydning for hestens syn. Nogle heste har to glasøjne; andre kun et. Heste med hjelme har ofte også lyserød mule.

Hvid mule

Den hvide mule er som navnet påpeger: En helt hvid mule.

Hvide læber

Hvide læber er hvide aftegn/pletter på eller rundt om hestens læber.

Hvide næsebor

Det er hvide aftegn og pletter rundt om hestens næsebor.

Melet mule

En lys, gråbrun mule. Et godt eksempel er de populære exmoorponyer der næsten altid har melede muler.

Snip

Snippen er en lille, hvid eller lyserød plet på hestens mule. Den kan vise sig i mange forskellige former. Nogle har en snip der dækker næsten hele mulen, nogle har kun en plet på underlæben, nogle har en plet der dækker det ene næsebor og går ned over læben. Nogle har bare en lille prik mellem næseborene.

Stjerne

Når hesten har en hvid plet i panden, har den en såkaldt stjerne. Den er ofte rombiformet, men kan være så godt som alle slags former. En stjerne kan teoretisk set være alt fra et par små hvide hår til store, hvide plamager.

Strimmelblis

Strimmelblissen er også af og til kaldt for en stregblis. Den minder om den almindelige blis, men i en smallere udgave. Strimmelblissen er en tynd, hvid streg der løber ned langs forsiden af hovedet; fra mellem hestens øjne og ned til – og af og til ned over – mulen. Der hvor at blissen løber ned over mulen er blissen som oftest lyserød.

Aftegn på kroppen

Blommeskimmel

Mørke cirkler – eller ringe – på en lysere del af hestens krop. Det er mest almindeligt på grå heste (gråskimlen), men kan også forekomme på heste med andre farver (fx brun- og rødskimmel). Ringene er mest tydelige om foråret og om efteråret når hesten skifter hårlag.

Hvirvelmønster

Hvirvelmønster kaldes i undertiden også for "koslik". Det er mønstre, der er dannet af uregelmæssig hårvækst; det vises som regel i form af en rosette der vokser op og ud fra et centralt punkt. De ses ofte på bringen eller på undersiden af halsen, men kan forekomme overalt på hestens krop.

De anvendes som indentifikationsmærker. I den indiske og den arabiske kultur lagde man meget betydning i typen og placeringen af hvirvlerne på deres heste. De gik så meget op i det, at nogle hvirvler visse steder på kroppen kunne være en advarsel, og man ville ikke kunne sælge hesten på grund af det.

I den hinduistiske bog Asva Sastra fra 1300-tallet gives der detaljerede oplysninger om hvirvlernes og andre aftegns betydning, hvis du vil vide mere.

Sorte punkter

Sorte punkter er en samlet betegnelse for: Sorte ben (sokker), sort man og hale, sort mule og sorte ørespids; det ses ofte på brune og dunfarvede heste.

Urstriben

Urstriben kaldes også for en ål. Det er en sort eller mørkebrun stribe som går fra manken, ned langs ryggen og ned til haleroden. Heste med urstriber har ofte sort-hvid man og hale og af og til fortsætter striben ned igennem hestens hale. Et godt eksempel er fjordhesten (også kendt som nordbaggen) som altid har en urstriben. Det er en af dens vigtigste kendetegn.

Aftegn på benene

Hermelinaftegn

Det er sorte eller brune pletter på eller omkring kronranden eller koden i en hvid sok, hvid kode eller hvid kronrand.

Hvid kode

Hestens pels er hvid fra hoven og op til kodeledet.

Hvid kronrand

Det beskriver som regel en lille smule hvidt lige over hestens hov.

Hvidt ben

Hestens ben er hvidt fra hoven og strækker sig op over hestens knæ eller hase.

Sokker

Sokker er nok det mest kendte og normale aftegn på hestens ben. Benet er hvidt til op over kodeledet og op til knæet eller hasen. Strækker den sig over knæet, er det et hvidt ben.

Zebrastriber

Zebrastriber er forholdsvis sjældne. Det er ringe af mørkt hår på underbenene og forbindes oftest med primitive racer.

Bilag 4: Aftegn på hestens hoved og ben

Hvad hedder de forskellige dele på hesten

Bilag 5: Hvad hedder de forskellige kropsdele på hesten

Praksis

- Hente hestene fra folden/boksen.
- Vi strigler hestene.
- Vi snakker om hvad de forskellige dele på hesten hedder mens vi strigler.
- Børnene kan to og to skiftes til at nævne en kropsdel på hesten.
- Vi pålægger tansen og trækker en tur på ridebanen med hestene.

Hest lektion 3

Det daglige arbejde i stalden

I det daglige arbejde med hesten er det helt nødvendigt, at du foretager hyppig rengøring i boksen (udmugning). Ligeledes bør hesten have et tørt leje, som kan bestå af frisk halm, spåner, findeltpapir eller halm/træpiller.

Herudover bør fodringen ske regelmæssigt tre-fire gange i døgnet. Foderet bør bestå af et kraftfoder, som kan være hel eller valset havre. Endvidere bør hesten have adgang til et stråfoder, som kan være hø enten i form af lucernehø eller græshø. Ligeledes bør hesten have mulighed for at få et tilstrækkeligt mineraltilskud. Dette kan ske ved at anskaffe en slikkesten eller dagligt indgive mineraler i form af pulver til hesten.

Der er regler for størrelsen af boksen alt afhængig af hestens størrelse, dem kan du finde i "Lov om hold af heste". SEGES Hest har udgivet en overskuelig guide til Lov om hold af heste med kommentarer, som du kan finde via dette link:

https://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Sider/Guide_lov.pdf

Endvidere må man sikre sig, at hesten får tilført frisk og rigelige mængder drikkevand (op til flere gange dagligt). Hvis der er installeret selvvandning i boksen/spiltovet, må man sikre sig, at drikkeventilen virker.

Hesten bør motioneres dagligt. Dette kan ske enten ved at sætte den på fold, eller ved at ride den.

Hvis hesten har svedt efter motionering/ridning, må man, før hesten sættes på stald, afvaske den. Før hesten sættes på stald, må hårlaget være tørt. Dette kan ske ved at gå en tur med hesten.

Hvis det er vinter, kan man aftørre hesten med håndklæder eller gnide den med halm.

Foder

Når det handler om foder, findes der oceaner af tilbud til hesteejeren, og mindst lige så mange råd om, hvad der er korrekt og forkert. Det er især en udfordring, når der skal vælges foder til hesteholdet.

Det vigtigste er at holde øjne og øre åbne og tjekke, hvordan hesten trives. For heste er ikke ens, og hvad der fungerer for én hest behøver ikke nødvendigvis at fungere for en anden.

Grundlæggende handler fodring om næringsstofferne kulhydrat, fedt og protein, samt vitaminer og mineraler, som hesten skal tilføres i forskellige mængder for at dække dens behov. Fordelingen af næringsstoffer i de enkelte fodermidler varierer meget og fordøjeligheden af næringsstofferne er også forskellig og afhænger bl.a. af, hvordan foderet er forarbejdet inden det anvendes til hestefoder.

Basis for enhver fodring bør være et godt grovfoder. Det gives typisk i form af hø eller wrap. Friskt græs er også grovfoder, her er indholdet af vand blot meget højere, omkring 80 pct. i forhold til f.eks. hø med 15 pct. vand. Foderplanen skal indeholde tilstrækkelig med fordøjeligt grovfoder for at sikre korrekt funktion af hestens stortarm.

En passende mængde er 1 kg (tørstof) pr. 100 kg hest, gerne mere. Halm kan være et fint supplement i små mængder, men især hos heste, hvor tildelingen af andet foder er reduceret, ses der en tendens til indtag af store mængder for at opnå mæthedsfornemmelse. Det er u hensigtsmæssigt og kan udover en stor udspilet mave også give forstyrrelser i fordøjelsen, idet størstedelen af halmen er ufordøjeligt.

Udover grovfoder tildeles langt de fleste heste kraftfoder. Gennem kraftfoder kan foderplanen suppleres med vitaminer og mineraler, letomsættelig energi fra stivelse samt aminosyrer fra andre proteinkilder end dem grovfoderet tilbyder. Kraftfoder opdeles i fuldfoder og tilskudsfoder. Fuldfoder findes i mange varianter udviklet til de forskellige hestetyper, så den trivelige pony f.eks. ikke tildeles nær så meget energi som konkurrencehesten.

Tilskudsfoder indeholder høj koncentration af vitaminer og mineraler og har forhøjet proteinindhold som gør, at

der kun skal suppleres med energi fra foder som f.eks. havre eller roepiller. Behovet for næringsstofferne varierer afhængig af hestens alder, og hvad den anvendes til. Den korrekte fordeling af fodermidler kan beregnes i en foderplan.

Valget af både grovfoder og kraftfoder påvirkes af flere faktorer som bla. arbejdsbyrde, økonomi og opbevaringsforhold. Overvejelserne er mange og hertil kommer nødvendigheden af, at ikke kun ejer, men også hest kan lide foderet.

Kilde: Dansk Rideforbund

Giftige planter

En sulten hest eller pony er ikke altid kritisk med, hvad den æder. Derfor skal du som hesteejer vide, hvilke plantearter din hest ikke bør komme i kontakt med på folden. Få i næste afsnit et hurtigt overblik over, hvilke planter der er giftige for heste.

Hvilke planter er giftige for heste?

I den danske natur findes planter, som kan være direkte dødelige for din hest. Hvis hesten overlever kan indtagelsen forårsage varige mén, eksempelvis leverskader, eller fremkalde en voldsom allergisk reaktion alt efter, hvor sårbar hesten er.

Hvor galt det går, afhænger af plantens giftighed og den mængde hesten når at indtage set i forhold til dyrets samlede vægt. Der er kun grund til at være yderst forsigtig og ikke lade hesten komme i nærheden af de giftige planter i frisk såvel som tørret tilstand. Enkelte planter bevarer nemlig deres giftighed selv efter tørring.

Mark, eng, våde områder, søer samt åløb

På folden bør du jævnligt efterse, at giftige arter ikke er ved at få fodfæste. Er du omhyggelig, kan du nå at bremse de giftige planters indtog, hvis du fjerner dem i opløbet. Blandt de giftigste arter er:

- Agerpadderok
- Almindelig brandbæger, engbrandbæger samt vårbrandbæger

- Vårkobjælde samt opret kobjælde
- Kærpadderok
- Meldrøjer
- Pastinak
- Røllike
- Skræmvortemælk
- Alsikekløver
- Bidende ranunkel samt tiggerranunkel, kaldet smørblomst
- Bittersød natskygge samt sort natskygge
- Gifttyde
- Hulkravet kodriver
- Hyperikum
- Kæmpe bjørneklo
- Mærke
- Skarntyde
- Vild gulerod

Bilag 6: Billeder af giftige planter

Kilde: Horse Consult

Praksis

- Vi går i stalden og ordner boksen.
- Vis børnene hvilken redskaber de skal bruge trillebøre/kost/greb/skovl. Lad dem selv muge ud i boksen, og køre på møddingen.
- Når I går i stalden kan I snakke om de forskellige typer af strøelse du kan bruge i boksen.
Bilag 7: Beskrivelse af forskellige typer strøelse
- Hent hestene hjem fra folden.
- Tag børnene med i marken og tjek at hegnet er ok, mål evt. også strømstyrken. Fortæl dem om ting der kan svække strømstyrken. (Fx nedfaldne grene, græs/ukrudt der er groet op over hegnet, hegn der røre ved jorden).
- Tjek samtidig at hestens vandforsyning på marken også er ok.
- Når I er rundt og tjekke hegnet kan I også tjekke folden for giftige planter.
- Gå tilbage i stalden og lad børnene strigle hestene før de igen lukkes på fold.
- Er der tid kan de trække en tur med hestene.

Hest lektion 4

Hestens adfærd

Teori

Adfærd

Dyrenes avl, pasning og pleje kræver også viden om deres adfærd.

Med vores stigende interesse for dyrevelfærd, her under selvfølgelig også hestens velfærd, er konkret viden om hestens adfærd meget vigtig.

Adfærden er en vigtig faktor, når vi skal vurdere, om hesten har det godt og er i balance med os og de omgivelser, vi byder dem.

I hesteflokken er der en rangorden. Rangorden betyder, at hestene i en flok har hver deres plads i rækken. Førerhesten er den hest, der har den stærkeste psyke. Det behøver ikke være den største eller den stærkeste hest. Ofte er det en ældre hoppe, der leder flokken. Førerhesten kan holde de andre heste på afstand ved at vise en let truende holdning. Det benytter førerhesten sig af, når den skal æde. Det er altid førerhesten, som kommer først til foderbordet eller vandtruget. Førerhesten vil advare de andre heste, hvis der er fare på færde.

Hesten er et flokdyr. I naturen vil vildhestene leve sammen i flokke på 2-20 hopper, deres føl og plage samt en hingst. Hingstens rolle er at jage fremmede hingste væk og holde sammen på hopperne.

Heste skal have nærkontakt til andre heste, ellers bliver de ensomme, det ligger til deres natur. Heste skal have motion, lys, luft og plads. Det er de omgivelser, som vildhesten blev født ind i. Derfor har hestene det bedst ude på marken sammen med andre heste.

Hesten kan stå op og sove. Det er en egenskab, som er nedarvet fra vildhesten, som levede på de åbne vidder. Hesten er et flokdyr, men den er også et flugtdyr. I stressede situationer vil den søge mod en flok af heste. Hesten vil altid forsøge at undgå fare ved at flygte. Derfor kan hesten stå op og sov så kan den hurtigt komme af sted, hvis der kommer et farligt dyr.

Bilag 8: Omgang med heste og Bilag 9: Hestens sanser

Heste racer

Hvad er en hesterace?

En hesterace er i dag en gruppe heste, som er fremavlet, så de har ensartede karakterer for eksempel med hensyn til højde, bygning, bevægelser og temperament, og som er omhyggeligt registreret i en stambog. Der findes mange forskellige hesteracer, som inddeles i kold- og varmbloods heste.

Hvad betyder kold- og varmbloodshest?

Koldblood Tung, stærk arbejdshest med ofte venligt og roligt (koldblodigt) temperament.

Varmblood Betegnelse for hesteracer, som sammenlignet med de koldblodede har et mere livligt (varmbloodet) temperament. De er desuden ofte spinklere og anvendes til ridning og lettere hestevognskørsel.

Bilag 10: Beskrivelse af de mest typiske hesteracer.

Hestens velbefindende og sygdom

Når du påtager dig et ansvar for en hest, er det nødvendigt, at du kender noget til den rette fodring, pasning og pleje samt motionering, træning og træningsprogrammer.

Dette er forudsætningen for, at du har en glad, rask og samarbejdsvillig hest. Hvis hesten er i kontakt med mennesker dagligt, bliver den mere tillidsvækkende og dermed lettere at samarbejde med.

Desværre kan heste ligesom andre levende væsener blive syge, komme ud for uheld og pådrage sig skader som sår, pludselig opstået halthed, benbrud og andet. I disse situationer kan det have betydning, at du kender noget til omgang med heste, herunder hurtigt at kunne yde en indsats, til der kommer professionel hjælp. Den rigtige behandling af heste både i det daglige og ved sygdom og uheld kan være medvirkende til, at man opnår et resultat, som er til glæde for hest og hestens ejer.

Den sunde hest

En hest, som er sund og i kondition, står normalt med hovedet løftet og med et vågent udtryk i øjnene samt et livligt ørespil. Hårlaget skal være blødt og skinnende, og der må ikke ses bare pletter eller hårtab i huden.

Når hesten æder, må den ikke have problemer med at tygge foderet. Endvidere skal hesten have normal ædelyst, hvilket betyder, at den ved hver fodring skal æde sit foder helt op. Endvidere skal man kontrollere gødningen, som skal være i en fast passende konsistens (hestepærer). Hesten skal stalde (urinere) normalt, og urinen skal være farveløs eller lysegul.

Hesten skal under bevægelse ikke udvise tegn på halt-hed. Temperaturen skal ligge mellem 37,5 og 38,5 grader. Endvidere skal pulsslagene i hvile være 36-42 i min. Vejtrækningen i hvile skal være 8-12 gange i min.

Endvidere skal vejtrækningen være rolig og ubesværet, og der må ikke høres hoste. Ligeledes bør man efterse hovene og sørge for regelmæssig beskæring.

Den syge hest

Står hesten og hænger med hovedet, har ophørt ædelyst, skraber med et eller begge forben, sveder, er urolig og ikke virker interesseret i omgivelserne, kan det være tegn på, at hesten er syg. Endvidere kan næseborene være let udspilede, og undertiden ses et mat og trist hårlag. Tåre og næseflåd kan være et tegn på sygdom.

Hvis hesten ikke bevæger sig frit i gang, trav og galop, kan det være et tegn på en begyndende halthed. Ligeledes må man være opmærksom på, at hesten kan være syg, hvis den nægter at flytte sig.

Kilde: <https://www.dyrlaegevagten.dk/category/heste-generelt/>

Bilag 11: Beskrivelse af de mest almindelige sygdomme.

Huldvurdering af hest

Sådan vurderer du hestens huld

Ønsker du at vide, hvordan du kan vurdere en hests huld på et seriøst grundlag, kan du lade dig inspirere af Texas A&M Universitys Body Condition Score System, som har vist sin berettigelse internationalt over tid. Systemet til huldvurdering - The Body Condition Score System - har vundet udbredelse verden over og er ganske enkelt at gå til. Systemet er udviklet af Don Henneke og opererer med 9 forskellige grader, hvoraf midterfeltet anses for at være acceptabelt, hvad hestens huld angår. Gradinddelingen er baseret på otte bestemte fixpunkter på hestens krop. (Bilag 12).

Selve vurderingen af hesten sker via et skema. I Danmark har Dyrenes Beskyttelse tilføjet en række erfaringer på området, som gør systemet meget brugervenligt. Her i landet benyttes systemet især af foreningens kredsformænd med det formål at kunne lave ensartede

vurderinger på heste i dyreværnsager. Men systemet kan også benyttes til at give menigmand en god indsigt i, hvordan huld vurderes mere generelt.

Dyreværnsager hører heldigvis ikke dagligdagen til, derimod ses oftere og oftere heste i alt for god stand, hvilket både går ud over hestens livskvalitet og truer dens sundhed på sigt.

Vær opmærksom på særlige forhold (Bilag 13)

En vurdering af hestens huld er en god indikator for hestens almene tilstand; den bør ikke være for fed, men heller ikke for tynd. Du skal være opmærksom på, at visse hesteracer kan være svære at bedømme jvf. ovenstående system. Eksempelvis kan et kraftigt hårlag være med til at skjule en kraftig afmagring.

For ældre hestes vedkommende er der også nogle særlige vilkår på spil. Den naturlige ældningsproces betyder, at hesten eksteriørmæssigt vil befinde sig i de øverste kategorier, hvorfor der kræves særlige hensyn, hvad fodring angår. Med alderen vil hestens fordøjelsessystem forandre sig, og for at få hesten til at bevare så meget huld som muligt, kræves der foder, der er let at tygge, let fordøjeligt samt er velsmagende.

Vintertid kræver et godt huld

I Hesteloven står der følgende i Lov om hold af heste:

§ 19 om foldophold i vinter- og vinterlignende perioder: Den ansvarlige for et hestehold skal sikre, at heste, som går ude i vinterperioden og i perioder med vinterlignende vejr, kun er ude i mere end 12 timer i døgnet, hvis de har udviklet et kraftigt og tæt hårlag og er ved godt huld og har adgang til læskur eller bygning, hvor alle dyr samtidig kan hvile på et tørt, strøet leje.

Stk. 2. I læskur eller bygning skal gulvarealet opfylde arealkravene i § 8, stk. 1.

Stk. 3. Læskur eller bygning skal placeres på et sted med tilstrækkelig afvanding.

Kilde: Dyrenes Beskyttelse

Praksis

- Vi besøger hestene på marken, vi skal observere hestens adfærd og snakke om deres racer.
- Sid og observer hvordan hestene kommunikerer med hinanden via deres kropssprog. Kan I se hvordan hestenes rangorden på folden er, hvem er fx flokkes leder og hvordan er rangordenen for de andre heste i flokken.
- I kan også snakke om hvilke racer hestene på folden er.
- Vi tager hestene med ind fra folden og tager dem med i stalden.
- Børnene kan gå sammen to og to og lave huldvurdering på hestene.
- Hestene strigles, og er der tid pålægges trensen, og der trækkes en tur med hestene.

Hest lektion 5

Udstyr til hest og rytter

Teori

Hestens og rytterens udstyr

En forudsætning for gode og sjove rideture på ridebanen og i naturen er at rytterens og hestens udstyr er i orden. Det behøver ikke at være det dyreste og nyeste tilbehør inden for rideudstyr man anskaffer sig. Man skal blot sikre sig, at det passer til det formål, man vil bruge det til.

Bilag 14: Rytterens udstyr og Bilag 15: Hestens udstyr

Mønstring og udstilling af hesten

Forårs- og sommerperioden er tiden, hvor små og store dyrskuer løber af stablen, samt kåringer i div. avlsfor- eninger.

Mønstringen foregår på dyrskuets kåringsplads, hvor målet med mønstringen er at vise hesten fra sin bedste side i almindelig trense for hånd. I fred og ro kan eksteriørdommeren vurdere hesten i stilstand samt i skridt og trav.

På et dyrskue, er der altid mange fremmede indtryk for en hest, så et godt mønstringsforløb bunder altid i, at tillidsforholdet mellem hest og mønstrer er godt. Helhedsindtrykket tæller.

Mønstring er nærmest en disciplin i sig selv og kan trænes på linje med ridningens øvrige grundprincipper.

Mønstring kræver ihærdig og tålmodig træning, indtil du opnår fuld kontrol over hesten.

En god måde at træne mønstring på er ved dagligt at løbe en tur med hesten i skoven, på vejen eller ridebanen.

Hesten lærer at følge dig og veksler til sidst sikkert mellem at stå fuldstændig stille, skridte samt præsentere sig i taktfast trav over en kortere strækning.

Bilag 13: Mønstringsregler og Bilag 14: Tips og udstyr til mønstring

Praksis

- Vi henter hestene på folden
- Vi strigler og pålægger trense
- Vi mønstrer hestene

Hest og børn

Opgavebøger

Opgavebøgerne kan bestilles på 4H Fælleskontoret ved at sende en mail til info@4h.dk eller ringe 8740 5000.

Du kan finde den samlede oversigt over opgavehæfter på 4H.dk her:

<https://www.4h.dk/om-os/vaerktojskasse/>

Du kan få sendt en mail med filerne så du selv kan printe eller du kan bestille dem i printet form. (Hvis du bestiller dem printet, skal klubben selv betale for omkostningerne ved print og forsendelse).

6-7-årige

- Min hestebog 1
- Spiren med pony

8 år

- Min hestebog 2
- Lille Hest

9-10-årige

- Min hestebog 3
- Hest og udstyr

11-12-årige

- Min hestebog 4 og 5
- Hesteopgave

Kildeliste

Dansk Rideforbund (DRF)

Horse Consult

Dyrlægevagten.dk

Dyrenes beskyttelse

4H

<http://hinnitus.dk/rense-hove/>

https://www.landbrugsinfo.dk/Heste/Sider/Guide_lov.pdf

Bilagsmateriale

Lektion 1 Omgang med hesten

Flugt instinkt	Flok instinkt	Foder motivation	Frihed fra smerte	Formering
Hesten vil gerne overleve og holder sig på afstand.	Hesten vil gerne blive hos de andre på folden.	Hesten kommer når den ved der er mad.	Hesten reagerer på bid, sporer, pisk osv.	Hingste har svært ved at koncentrere sig.
Løber væk ved pludselige lyde og bevægelser.	Trækker mod udgangen.	Stikker af for at få græs.	Bliver indenfor hegnet pga. strøm.	Hopper har ondt i brunstperioder.
Holder øje/er på vagt.	Reagerer på andre heste hvis de bliver vilde.	Tigger efter godbidder.	Smider af hvis noget gør ondt.	Vil ikke væk fra flokken.
Den vil ikke gå steder hen hvor den kan blive fanget. F.eks. trailer.	Hesten vil ikke gå forrest eller bagerst i skoven.	Truer de andre heste væk fra maden.	Flytter sig hvis de andre heste bider/sparker.	Vrinsker osv.

Bilag 1: De 5 F'er

Kilde: www.blueberryhill.dk

Striglernes betegnelser

Sæt numrene på, så tekst og billeder passer sammen

1. Gummistrigle (gnubber)
2. Plaststrigle
3. Stiv børste
4. Blød børste
5. Svamp
6. Hovrenser

Bilag 2

Bilagsmateriale

Lektion 2 Hestepas

Bilag 3: Hestens farver - Brun

Foto: Anne O. Bruun

Bilag 3: Hestens farver - Gul

Foto: Anne O. Bruun

Bilag 3: Hestens farver - Rød

Foto: Mette Seedorff

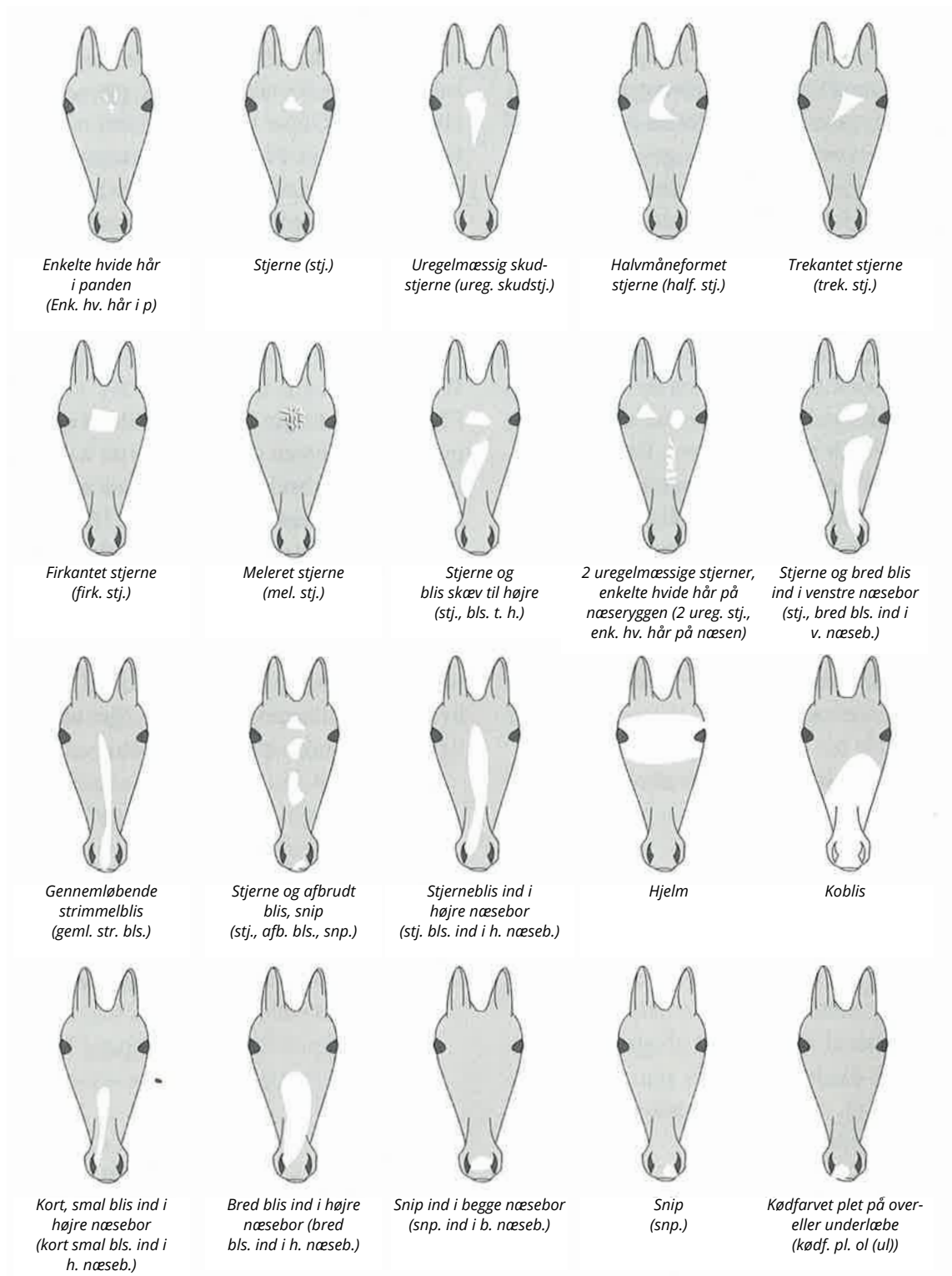

Bilag 3: Hestens farver - Sort

Foto: Anne O. Bruun

Bilagsmateriale

Lektion 2 Hestepas

Bilag 4 - hovede: Aftegn på hestens hovede.

En signalementsbeskrivelse forkortes ofte og kan f.eks. blot lyde således: Stj., kødf. pl. ul., kode vb.

- dvs. stjerne i panden, kødfarvet plet på underlæben, kode venstre bagben.

Kilde: Hestehold - en grundbog
(Landbrugsforlaget)

Bilagsmateriale

Lektion 2 Hestepas

Bilag 4 - ben: Aftegn på hestens ben.

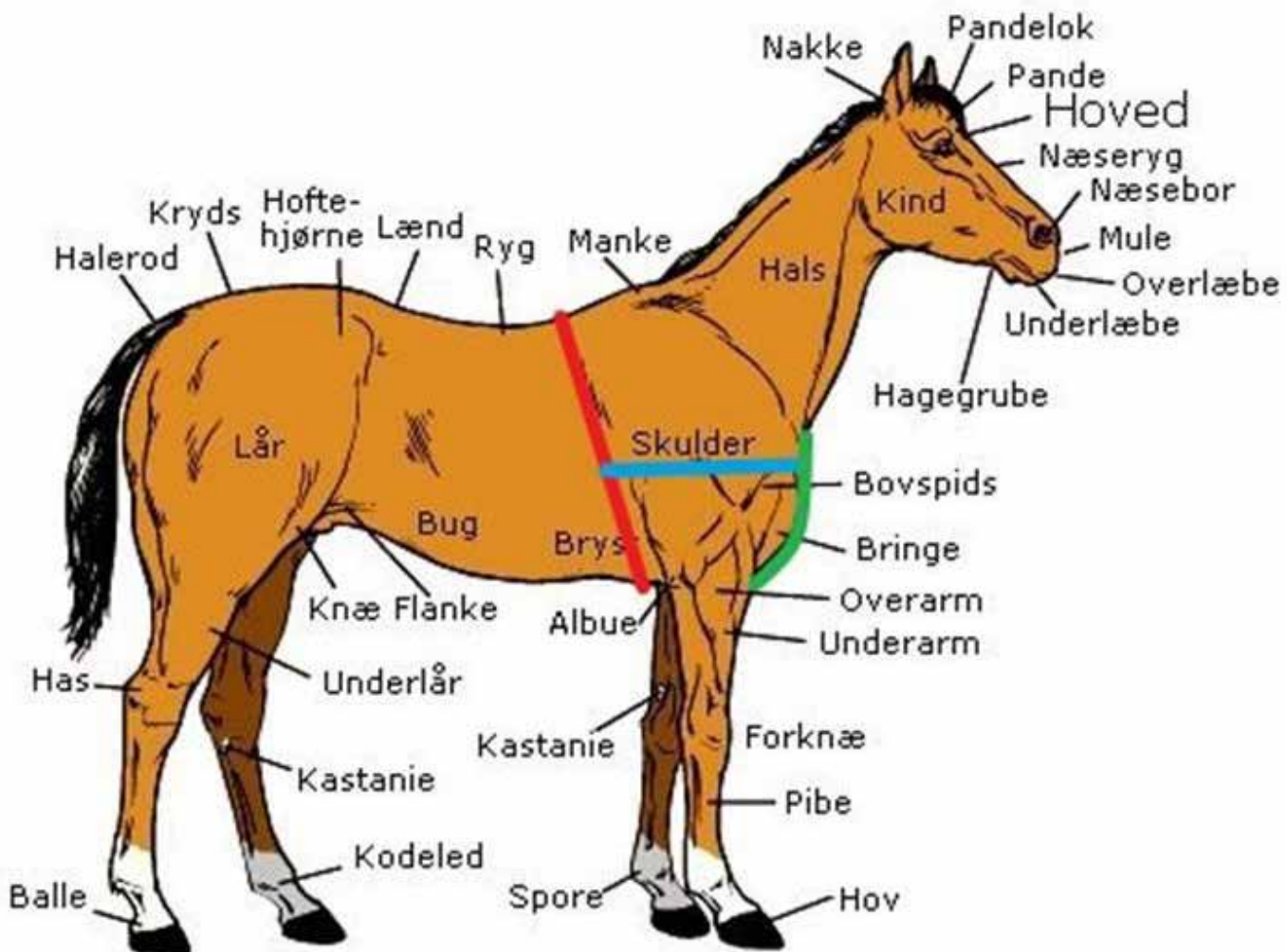
På lemmerne vurderes, hvor højt op aftegnene strækker sig. Hvis den hvide farve strækker sig op over koden, kaldes det sok. Denne kan være højere eller lavere. Hvis det hvide aftegn strækker sig op til forknæet, kaldes det hvid fod. Hvis det når op over forknæet eller hasen, kaldes det hvidt ben.

Kilde: Hestehold – en grundbog (Landbrugsforlaget)

Bilagsmateriale

Lektion 2 Hestepas

Bilag 5: Hvad hedder de forskellige dele på hesten

Bilagsmateriale

Lektion 3 Det daglige arbejde i stalden

Giftige planter

Bilag 6: Eng-brandbæger

Bilag 6: Kæmpe bjørneklo

Bilag 6: Skarntyde

Bilag 6: Smørblomst

Bilag 6: Vild pastinak

Bilagsmateriale

Lektion 3 Det daglige arbejde i stalden

Bilag 7

Strøelse til heste

Der findes efterhånden mange strøelsesformer på markedet – udover det traditionelle halm. Men der kan være mange overvejelser, om man skal vælge det ene eller andet, og om det passer til hestens individuelle behov og helbred, herunder allergi mv. Derudover er der det økonomiske aspekt og de rent praktiske i forhold til opbevaring og bortskafning.

Nogle typer strøelse, som eksempelvis tørv, kan spredes direkte på marken som gødning, mens andet koster dyrt at komme af med og fylder godt op på møddingen. Spåner er det der tager længst at nedbryde, det tager mellem to og tre år. Halm tager ca. to år at nedbryde og ind i mellem de to produkter finder vi træpiller. Hamp og hør har en nedbrydningstid på mellem et og to år. Tørv er det der nedbrydes hurtigst – det tager ca. et års tid, siger Agronom Peter Raabymagle. Om de forskellige produkters sugeevne har halm ikke overraskende, den dårligste sugeevne, mens tørv suger bedst. Hvis man har problemer med lugtgener vil tørv også ofte mindske det, siger han.

Tørv

Tørv har en særdeles god sugeevne på op til 10 gange sin egen vægt. Produktet er udviklet, så det nu er støvfrit, og det giver en madras, der er fast, fjedrende og varmeisolerende. Tørv har en særlig evne til at binde ammoniak og andre gasser, og det komposterer meget hurtigt og kan derefter genbruges som gødning på marken eller i haven. Produktet er mørkt i farven, men kan kombineres med eksempelvis spåner eller hamp, så man udnytter fordelene ved begge materialer.

Tørvemix

Tørvemix er blandet af tørv og spåner og forener dermed tørvets egenskaber med spånerens lethed og lys farve. Sugeevnen er stor, og tørvemix suger op til otte gange sin egen vægt. Produktet er støvfrit og giver en fast, fjedrende og varmeisolerende madras med lys og blød overflade. Det binder ammoniak og andre gasser og giver dermed et godt staldmiljø. Det fylder mindre end halm i både opbevaring og mødding samt komposterer hurtigt til en værdifuld havekompost.

Hamp

Hamp har en sugeevne på fem gange sin egen vægt og er støvfrit. Madrassen bliver fjedrende og varmeisolerende, og materialet binder lugt. Det kræver mindre plads til opbevaring og mødding end halm og komposterer hurtigt til brug på marken eller i haven.

Easystrø

Easystrø er presset og varmebehandlet halm uden tilsætningsstoffer. Det kan suge op til fem gange sin egen vægt og binder ammoniaklugten. Madrassen er tør, jævn og fjedrende. Produktet er let at håndtere, og man minimerer behovet for plads til mødding, ligesom materialet efterfølgende kan anvendes som gødning på marken eller i haven.

Hør

Hør fås nu om dage støvfrit, og forbruget er lavere end med halm eller spåner. Sugeevnen er stor, og produktet binder ammoniak i mindst otte uger. Underlaget har en god bæreevne, der aflaster hestens ben, især hvis den står meget inde. Komposteringen sker hurtigt, hvorefter gødningen kan genanvendes på marken eller i haven.

Rapsfix

Rapsfix er lavet af rapshalm og støver meget lidt. Det har en god sugeevne og giver et behageligt, tørt underlag for hestene med et lavt forbrug. Møddingen kræver mindre plads end ved brug af ordinær halm, og produktet er økonomisk i brug og let at håndtere. Hestene æder ikke af strøelsen eller kun i meget begrænset mængde, da det har en grov struktur.

Spåner og træpiller

Spåner er kendt af de fleste som et godt alternativ til halm. Sugeevnen er ikke så god som ved eksempelvis tørv, men den er bedre end ved brug af halm. Træpiller kan købes specialfremstillet til hestebokse eller i byggemarkeder og andre steder, hvor det sælges til brændsel. Hestene træder selv træpillerne ud til en slags grovere savsmuld, men man kan hjælpe dem på vej ved at vande træpillerne let. Støvgener minimeres også ved at vande. Det er let at håndtere i indkøb og lagerplads, ligesom møddingen også fylder mindre end ved brug af halm.

Bilagsmateriale

Lektion 3 Det daglige arbejde i stalden

Bilag 7: Strøelse til heste *fortsat*

Gummimåtter og madrasser til hesten

Vil man spare på strøelsen og samtidigt sikre hesten et blødt og isolerende underlag, kan det være en idé at investere i gummimåtter til boksen. Der er også udviklet en decideret madras til heste, Soft Bed fra Hit Aktiv-systemet. Hvor længe det tager at tjene en sådan investering ind afhænger helt af ens forbrug af strøelse samt hvilken type, man har valgt. Hesten kommer ofte til at skubbe strøelsen til side, når den går rundt, lægger sig og rejser sig, hvorved den i løbet af natten kan komme til at ligge direkte på gulvet, mens strøelsen er skubbet ud i sider og hjørner. Med gummimåtter eller lignende løsninger har man sikret sig, at hesten har et godt leje hele natten.

Høhæk kan være nødvendig

Når stråfoder bliver trampet rundt i strøelsen, koster det i både stråfoder og strøelse. Bruger man halm, er problemet måske ikke så stort, men nogle af de nyere typer strøelse mister deres gode egenskaber i et vist omfang, når hesten træder stråfoderet rundt i underlaget. En høhæk kan afhjælpe dette problem, men der er visse aspekter at tage højde for. Hesten har behov for at æde naturligt, hvilket vil sige med sænket hoved.

Ved opstarten skal boksen rengøres effektivt, hvorefter man spreder et lag strøelse. Produkter såsom hamp, hør, tørv og tørvemix vil have gavn af let vanding efterfølgende for at sikre en fast bund med det samme. Det kan dog udelades. Vedligeholdelsen bør ske dagligt, hvor man fjerner gødning og fugtige områder. Der efterfyldes med ny strøelse, så madrassen hele tiden holdes jævn og god.

Kilde: Magasinet hest

Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

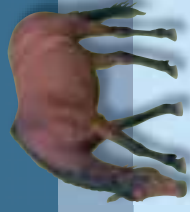
Bilag 8: Folder fra Dyrenes Beskyttelse

Sådan omgås du heste

Dyrenes Beskyttelse

Korrekt omgang med heste skaber større sikkerhed for både hest og rytter.
Læs mere i pjecen

➤ 10 gode råd

- Beløn og ros hesten, når den har udført en opgave tilfredsstillende
- Vær altid forberedt på, at hesten kan reagere voldsomt på uforudsete ting og situationer
- Sørg altid for at kunne komme væk fra hesten
- Sno aldrig træktovt, tøjler eller longeline omkring hænder, arme, ben eller krop
- Sørg for at opnå en lederposition i forhold til hesten
- Kæmp ikke med hesten og brug ikke magt, men vær rolig, konsekvent, myndig og send klare signaler til hesten
- Væn hesten til andre dyr samt fremmede ting og situationer
- Vær opmærksom på, hvorledes hesten reagerer på andre heste
- Sørg for, at hesten dagligt kommer på fold og får social kontakt med andre heste samt får mulighed for at bevæge sig og blive stimuleret
- Lær føllet/hesten daglige rutiner såsom at løfte ben, få grime på, stå bundet, blive trukket med etc.

Hesten er et flugtdyr

Hesten er et udpræget flugtdyr, hvis sikreste forsvar mod farer er at flygte. Denne reaktion er yderst hensigtsmæssig under naturlige forhold, hvor hesten på denne måde kan slippe væk fra et rovdyr. Flugtfærdigheden er nedarvet gennem tusinder af år og har ikke ændret sig væsentligt i den relativt korte tid, hestene har været i

menneskenes tjeneste. Det betyder, at ridning og omgang med heste kan være risikabel. Sker der noget, som hesten betragter som farligt, kan den reagere voldsomt. Den kan springe til siden eller løbe af sted i fuld fart. Når du omgås heste, skal du derfor altid tage højde for, at hesten pludselig kan reagere på noget uforudset.

Du skal kunne komme væk fra hesten

Når du står på jorden ved siden af en hest, er det vigtigt, at du har så meget plads omkring dig, at du er i stand til at springe til siden. Du skal aldrig ligge på knæ eller sidde ned lige ved siden af hesten. Hvis du er tvunget til at være i et snævert rum sammen med hesten, f.eks.

hvis hesten skal op i en trailer, er det vigtigt, at du har en »flugtvej« åben bag dig. Du skal aldrig være »bundet« til hesten, men altid være i stand til at smide træktov eller tøjle og blive fri af hesten. Så du må aldrig vikle træktov, tøjler eller longeline omkring hænder, arme,

ben eller krop. Træk aldrig en hest kun i grimen, men brug altid træktov. Tag altid tøjlen over hestens hoved, når du trækker hesten med hovedtøj på. Det giver dig en mulighed for at komme lidt på afstand uden at måtte slippe hesten, hvis den pludselig springer til siden.

Vær opmærksom og forudseende, når du rider

Når du rider, skal du altid være forberedt på, at hesten kan blive forskrækket og springe fremad eller til siden, at den kan stejle, dreje omkring eller styrte af sted. Som rytter skal du forsøge at forudse si-

tuationer, der kan skræmme hesten. Hav altid fat i tøjlen. Sid af, hvis du skal have jakke/trøje af. Tal ikke i mobiltelefon og lad være med at ryge, mens du rider. Rid ikke i skoven alene på en unghest.

Hesten kan lære at acceptere "farlige ting"

Selvom hesten reagerer ifølge sin natur, er det muligt at ændre på dens tendens til at reagere. Du kan ikke lave om på dens nedarvede trang til at flygte, når den skræmmes. Men det er muligt at ændre på hestens opfattelse af, hvad der er farligt, hvis du griber det rigtigt an.

Desværre begår nogle ryttere den store fejl, at de afstraffer hesten, når den bliver bange. Det kan meget let blive en ond cirkel, således at hesten til sidst reagerer voldsommere og voldsommere, hvis den bliver skræmt, fordi den nu også er bange for den efterfølgende afstraffelse. Hesten kan gennem træning lære ikke at være bange for f.eks. lastbiler, gøende hunde, der kommer løbende, eller andre »skræmmende« situationer. Men det kræver tålmodighed, og den person, der træner hesten, skal udstråle ro og over for hesten signalere, at der ikke er noget at være bange for.

Lad hesten undersøge nye ting

Lær hesten at acceptere »farlige« situationer

Hesten er et flokdyr

Hesten er et flokdyr, og det har stor betydning for, hvordan du skal omgås den. Hestens flokadfærd er i høj grad med til at sikre dens overlevelse i naturen. I en hesteflok ude i naturen spiller adfærden fra de øvrige gruppemedlemmer en stor rolle for den enkelte hest. Hvis en hest pludselig flygter, vil de øvrige heste ofte følge med. Specielt førerhoppens adfærd – eller adfærden fra de ældre og mere erfarne heste i gruppen – præger de unge hestes adfærd.

Hesten følger andre heste

Når du rider i en gruppe, er det vigtigt at være klar over denne følgegenskab hos hesten. Men samtidig betyder denne egenskab, at nærværelse af en ældre erfare hest, som forholder sig roligt, kan berolige en ung og uerfaren hest, der er blevet bange.

Netop denne udstråling af ro fra den erfarne hest kan du udnytte, når du træner en ung hest til at vænne sig til skræmmende situationer. F.eks. er det muligt at træne en ung hest til at gå gennem vand, springe over grøfter eller gå op i en trailer simpelthen ved at lade den følge efter en erfarne hest.

Mennesket som flokleder

Hesten skal betragte dig som flokleder. Kun så længe du har lederpositionen i

forhold til hesten, er du i stand til helt at kontrollere den. Hvis du tillader, at hesten tager føringen i visse situationer, har du ikke længere den fulde kontrol over den, hvilket kan medføre særdeles farlige situationer. Som følge af hestens flokadfærd vil det være naturligt for den at rette sig efter ordre fra dig som en »menneske«-flokleder, på samme måde som den vil rette sig efter en ordre fra førerhoppem. Det kræver imidlertid, at hesten fuldt accepterer og respekterer dig som leder. For at opnå en sådan lederposition skal du agere på samme måde som førerhoppem eller den erfarne hest i hesteflokken. Du skal udstråle ro, skabe tryghed, være konsekvent, myndig, sende klare signaler og være til at stole på.

Du skal ikke kæmpe med hesten

Desværre er der nogle personer, der forsøger at opnå en lederposition i forhold til hesten ved kamp og magtanvendelse. Det vil næsten altid resultere i, at hesten bliver bange, og det er et meget uholdbart fundament for et konstruktivt samarbejde mellem hest og rytter. Pludselig kan hesten gøre oprør, idet den reelt aldrig har respekteret mennesket som leder.

Hesten får nemlig kun respekt for en leder, den kan stole på og have tillid til.

Hestens behov

Det er dit ansvar at sikre, at hesten får dækket sine grundlæggende behov. Heste er sociale dyr og har et stort behov for kontakt med andre heste, og de har det bedst, når de er sammen med andre heste. Det er naturligt for heste hver dag at bevæge sig over store afstande og bruge en stor del af døgnet til fødeindtagelse.

Sådan lever heste i naturen, og det bør der tages hensyn til, når hesten holdes som husdyr. Ædeadfærden er, også for de heste, vi holder som husdyr, en vigtig

del af døgnets rytme, som hesten gerne vil bruge meget tid på. Hos heste, der ikke går på græs, kan behovet for at æde mange timer i døgnet kun dækkes, når de har et godt stråfoder til rådighed hele tiden.

Fra vildhest til ridehest

Den moderne ridehests liv er meget forskelligt fra vildhestens. I de fleste tilfælde fodres hesten med kraftfoder to til tre gange dagligt. Ofte får den kraftfoder

med en høj næringsværdi (f.eks. havre, græspiller), hvilket betyder, at foderets volumen er begrænset. Endvidere får mange heste en alt for ringe mængde stråfoder. I stedet for at tilbringe op til 16 timer i døgn med at optage føde ædes den daglige ration i løbet af få timer. Bevægelse optager også væsentlig mindre tid end i naturen. For mange rideheste udgør den mindre end en time i døgn. Resten af tiden står hestene inaktive i deres boks.

Heste skal fodres rigtigt

Hvis hestens adfærdsbehov ikke tilgodeses, kan den blive vanskeligere at ride og omgås. Hvis hesten f.eks. får meget ekstra energi fra kraftfoder og ikke ret meget hø og halm, er der større sandsynlighed for, at den viser legeadfærd, dvs. at den bukker, stejler eller løber løbsk, når den rides. Derfor skal der være en fornuftig balance mellem mængden af kraftfoder og mængden af grovfoder, som hesten tildes. Dette vil både øge hestens fysiske og psykiske sundhed, og en hest, der føler sig i harmoni med sine omgivelser, er nemmere at omgås og arbejde med. Den er roligere i sine reaktioner og alligevel mere opmærksom på rytterens instruktioner. Fodringen skal derfor tilpasses mest muligt til kontinuerlig fødeoptagelse.

Mange fodringer dagligt og meget grovfoder/stråfoder. Lad derfor være med at opstalde heste udelukkende på spåner, medmindre det er absolut nødvendigt. Heste bliver ikke tykke og uatletiske af halm og stråfoder og kan derfor, normalt uden problemer opstaldes på halmstrøelse.

Heste skal på fold

Hesten skal dagligt på fold sammen med andre heste og have mulighed for at bevæge sig og blive stimuleret. Hvis heste står inaktivt i stalden det meste af tiden, vil de tit »eksplodere«, når de endelig kommer ud. Jo mindre stimulation hesten får i stalden, f.eks. fordi den ikke har kontakt med naboheste, desto større risiko er der for, at den reagerer overdrevent på stimuli, når den kommer ud.

Også af hensyn til sikkerhed skal hesten lære at have et normalt forhold til andre heste. Desværre er der alt for mange hesteejere, der insisterer på, at deres hest skal gå alene på fold. Heste, der ikke har lært eller ikke er vant til at omgås andre heste, vil have svært ved at kunne indgå i en flok. Ofte vil der opstå farlige situationer både for den hest, der ikke kan »sproget«, samt for de øvrige heste i flokken, som kan have svært ved at læse den nyankomnes signaler.

Hvad er vigtigt at lære hesten?

Kontakt med hoppe og andre føl

Det er vigtigt, at hesten allerede som føl lærer at være sammen med andre heste, således at den lærer »rigtigt hestesprog«. Et føl skal naturligvis have kontakt med sin mor for at kunne binde sig til hende, men det skal også have kontakt med andre føl for at lære at omgås andre heste på en normal måde. Genem leg og gennem hudplejeadfærd (dvs. det at to heste står og gnubber hinanden) lærer føllet den normale sociale

kommunikation, der finder sted mellem heste. Men også de negative aspekter af social kommunikation skal læres, dvs. det at blive sparket, bidt og truet ad, samt hvordan disse situationer kan undgås. Det positive samvær er vigtigt for sammenholdet i flokken samt for udvikling af venskaber, og den aggressive adfærd mellem føl, der afprøver grænser, er nødvendig ikke blot for at etablere en social rangorden i flokken, men også for hele unghestens udvikling.

Kontakt med ældre heste

Føl og ungheste kan have glæde af også at være sammen med lidt ældre heste, så de lærer at respektere disse.

Kontakt med mennesker

– grundopdragelse

Det er altafgørende for vores omgang med heste, at de gøres fortrolige med mennesker, og du kan ikke starte for tidligt i føllets liv. Naturligvis skal du være opmærksom på, at nogle hopper lige efter folingen kan være meget beskyttende over for deres føl og derfor aggressive over for mennesker.

Føllet skal vænnes til forskellige former for stimulation samt situationer, som det kommer til at møde senere i livet. Det skal vænnes til at blive berørt over hele kroppen, til at få grime på, stå bundet på staldgangen, få kikket på tænder, blive striglet, få løftet ben og få banket på hove samt få vasket ben. Føllet skal også lære at blive trukket med, at stå stille, når det bliver bedt om det, og lære, at det ikke må bide og sparke mennesker.

Andre dyr, fremmede ting og situationer

Føllet skal konfronteres med andre dyr og fremmede ting. Det gælder f.eks. hunde, katte, kvæg, får osv. samt de mange forskellige redskaber (såsom, biler,

traktorer, klippemaskiner og lignende), som er en del af hestens miljø. Jo flere genstande, redskaber og situationer den unge hest udsættes for, jo større er chancen for, at den lærer at forholde sig rolig, når den fremover møder noget nyt og ukendt.

Sådan skal indlæringen foregå

Indlæringen skal altid ske på hestens præmisser. Det skal være en positiv oplevelse for hesten at lære noget nyt. Det må aldrig blive til en kamp. Hesten skal belønnes, når den gør noget rigtigt, og træningen af hesten skal foregå i en rolig og tryk atmosfære. Når du arbejder med hesten, skal du være rolig, have langsomme bevægelser, rolig stemmeføring og ikke mindst være tålmodig.

Det kan trætte hesten meget at skulle lære noget nyt samt at blive konfronteret med mange nye indtryk. Træningen af specielt den unge hest skal ikke være for langvarig. Stop i tide, når hesten har udført en opgave tilfredsstillende. Det er vigtigt at afslutte træningen med noget, som hesten er god til og dermed kan roses og belønnes for.

Valg af træner

Det er en svær opgave at træne en hest, og hvis du ikke selv har den store erfa-

ring, bør du få hjælp af en træner eller berider. Det koster naturligvis penge at få undervisning eller at få din hest redet. Men det kan betale sig på længere sigt, at du og hesten får en god start. Når du vælger træner/berider, skal du være kritisk. Se, hvordan han/hun underviser andre ryttere. Se, hvordan han/hun behandler

ler og rider andre heste, og vurder, om du ønsker, at din hest skal behandles og rides på den måde. Vælg aldrig en person, der mister besindelsen og straffer hesten, men én, der er rolig og dyrevenlig. Vælg en træner/berider, der er realistisk om både din og hestens formåen, og som tilrettelægger træningen derefter.

Vil du vide mere?

Forslag til bøger, du kan læse, hvis du ønsker at vide mere:

- Hestehold – en grundbog (Landbrugsforlaget, 2004)
- Den klassiske grunduddannelse af rytter og hest (*Wiegarden, 2004*)
- Fra rytter til hest (*Gitte V. Naldal, Aschehoug, 2001*)
- Set med hestens øjne (*Desmond Morris, Aschehoug, 2000*)
- En hest er en hest. Om hestes adfærd og velfærd (*Henrik B. Simonsen, Gyldendal, 1999*)
- Ridesikkerhed – hvordan man forebygger og undgår uheld med sin hest (*Jan Ladewig, DSR forlag, 1999*)
- Manden der lytter til heste (*Monty Roberts, Aschehoug, 1998*)
- At danse med heste (*Klaus Ferdinand Hempfling, Borgen, 1997*)

I øvrigt kan du få yderligere oplysninger om heste på:

- www.dyrenes-beskyttelse.dk
- www.lr.dk

Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

Bilag 9

Hestens sanser

Hesten sanser er særdeles veludviklede.

Synet

Hestens øjne er placeret på hver sin side af hovedet, hvilket giver et meget stort synsfelt, men derimod intet direkte skarpsyn. Dette for at den nemt skal kunne opdage farer fra nær og fjern i alle retninger. Det kan sammenlignes med eksempelvis en løve som er et rovdyr, den har øjnene placeret forrest midt på hovedet og deres skarpsyn er særdeles godt for at kunne fokusere på sit bytte og nedlægge det.

Lugtesansen

Heste har en særdeles god lugtesans. Det ser vi f.eks. på hoppen som genkender sit føl på lugten eller hvis vi har blandet noget nyt i foderet, så vil man kunne se at hesten reagerer før den overhovedet har smagt. Hestene bruger også lugtesansen til at kommunikere med, de har ofte en hurtig mule-til-mule kontakt, når de hilser. Når du hilser på en ny hest, så er det ikke ualmindeligt at den snuser både længe og grundigt til dig for at få en fornemmelse af hvem du er. Det er takket været lugtesansen, at heste mange gange har kunnet opdage fare og rovdyr, dengang de levede vildt og på denne måde kunne komme i sikkerhed og overleve. Blæser det meget har heste svært ved at skelne mellem de forskellige lugte og det kan være en direkte årsag til, at hesten ofte bliver urolig og nemmere skræmt, da deres instinkt siger at de pga. vejrforholdt ikke vil kunne opdage en eventuel fare i tide.

Smagssansen

Smagssansen er tæt forbundet med lugtesansen. Vil du introducere noget nyt kan det være en rigtig god ide at vænne hesten til den nye smag. Dette kan være godt at have i baghovedet, hvis du har en hest som ikke drikker nok under et stævne, hvor vandet smager anderledes. Her kan du vænne den til at du blander æblecider i vandet, så det på denne måde kommer til at smage ens både hjemme og ude.

Hørelsen

Hesten hører ekstremt godt, den kan opfange både højere og lavere toner end vi mennesker. Den kan bevæge ørene uafhængigt af hinanden og herved opfange lyde fra forskellige retninger og lokalisere hvor de kommer fra. Det er også med ørene hesten viser om den er nysgerrig, bange eller sur.

Følesansen

Hestens følesans er størst ved hovedet. Ved hjælp af følehår som sidder på mulen og omkring øjnene kompenseres der bl.a. for det meget begrænsede synsfelt, som hesten har lige foran sig. Følehårene på mulen/læberne gør også at hesten kan sortere maden fra. Du må aldrig klippe følehårene af! At hesten er meget følsom i huden, ved du måske allerede. Tænkt blot på hvor voldsomt din hest kan reagere, hvis en flue sætter sig på den. Vær opmærksom på dette under din håndtering af hesten, sommetider tager vi måske unødvendigt hårdt fat, hvor det måske er tilstrækkeligt med et let tryk eller tag.

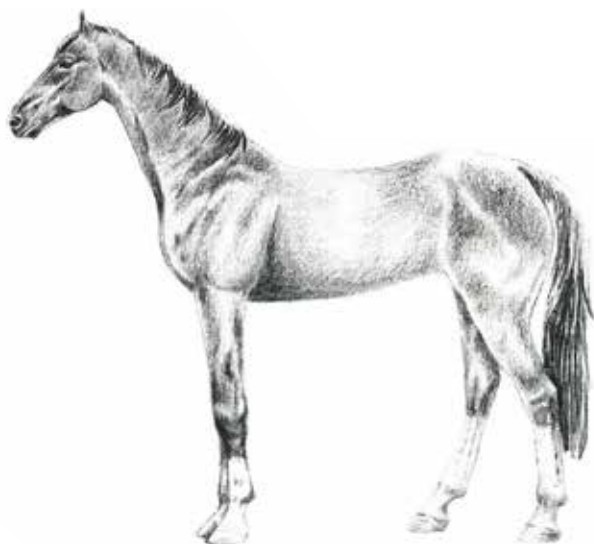
Kilde: <https://www.hooks.dk/hooks-academy/om-hesten/hestens-adfaerd-og-sanser>

Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

Bilag 10: De mest populære hesteracer i Danmark

Dansk Varmblod (DV)

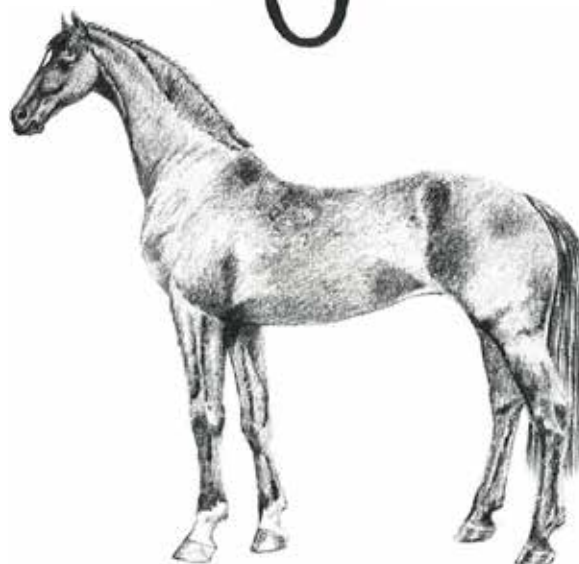

En Dansk Varmblods hest er ikke en bestemt race. Dansk Varmblods hesten er en blanding af mange forskellige racer. En varmbloodshest kan f.eks. have en Hannoveraner-hest mor, som er en gammel tysk race. Der kan sagtens være mere end to rene racer i en Dansk Varmblods hests stamtavle.

Så kort sagt er en DV-hest en blanding af flere racer.

DV-hesten er en utrolig god ridehest både inden for dressur og springning. Dansk Varmblod er det største hesteavlsforbund i Danmark.

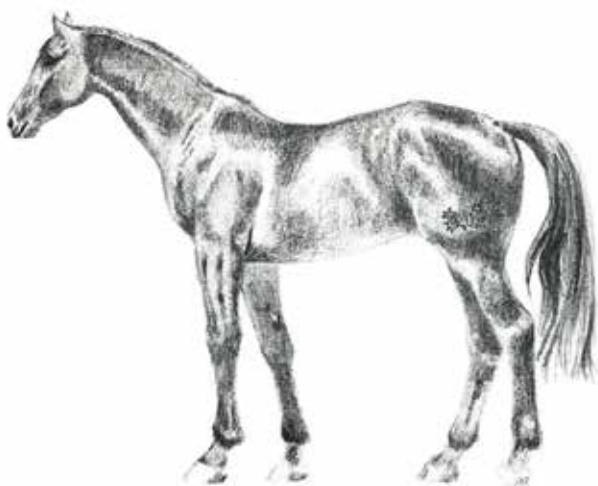
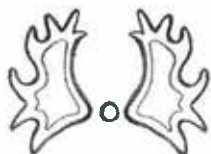
Dansk Oldenborg (DOA)

Oldenborg-hesten stammer fra Tyskland. Den måler nogenlunde det samme i højden som en varmbloodshest. Oldenborgeren findes mest i farverne sort, sortbrun og sommetider rød. En renracet Oldenborger er lidt kraftigere bygget end en varmbloodshest, men ofte er oldenborghestens temperament mere stabilt end hos en varmbloodshest. I gamle dage blev oldenborghesten mest brugt som kørehest. I vore dage er oldenborgeren en utrolig populær ridehest, ikke mindst på grund af dens gode temperament.

En renracet oldenborger kaldes en 100% ren oldenborg. Men blander man en eller flere gange med en fuldblodshest, får man en let og meget elegant oldenborg-hest. En oldenborg-hest skal have mindst 25% oldenborg-blod i sig, hvis den skal godkendes i Dansk Oldenborgforbund Avl, som er et raceforbund.

Trakehner

Trakehner-hesten stammer fra Polen og Tyskland. Den findes i samme højde som varmblodshesten og i alle farver. Trakehner-hesten er en meget populær ridehest, dog kan den virke noget sky og temperamentsfuld i starten af sin uddannelse og opdragelse. Trakehner-hesten bliver mest brugt til høj dressurridning og betegnes som en utrolig klog hest. Der findes mange trakehner-hestede i internationale dressurkonkurrencer.

Bygningsmæssigt kunne man forestille sig, at en trakehner-hest lignede en blanding mellem en DV-hest og en fuldblodshest. En trakehner-hest er ikke beregnet til rideskolebrug, fordi den kan have et hidsigt temperament.

Knabstrupper

En knabstrupper-hest er nem at kende, den er nemlig plettet. Farven er oftest hvid med ovale røde, brune eller grå/blå pletter. Knabstrupperen er Danmarks national hesterace. Faktisk er betegnelsen knabstrupper ikke en bestemt race, det er farven man avler efter. En ensfarvet brun hoppe kan dog kåres, hvis den har knabstrupperafstamning. Hoppen kan nemlig avle sine forældres farve videre til sit afkom som dermed bliver plettet igen. Men det er en meget vanskelig genetisk opgave at finde ud af, hvordan pletterne opstår og hvor ofte. Men man avler efter den hvide farve med ovale pletter jævnt fordelt over hele hesten.

Foruden knabstrupperen kan man finde flere andre hesteavl forbund i Danmark, som er opstået for at fremme en bestemt hestefarve. Her kan nævnes forbundet for Palomino-hesten, som er guldhvid i farven med hvid man og hale samt Pinto-hesten, som er en broget hest med hvid basisfarve og store sorte, brune eller røde pletter, der er større end knabstrupperens.

Knabstrupperen bliver brugt meget som kørehest og desuden er det en alle tiders rolig familiehest.

Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

Bilag 10: De mest populære hesteracer i Danmark *fortsat*

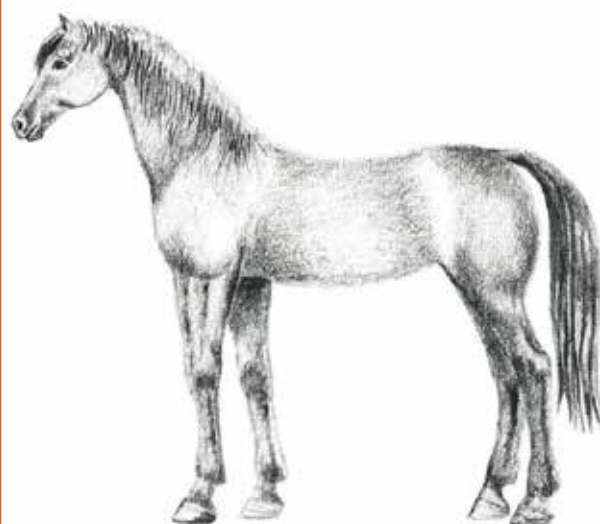
Araber

I Danmark findes der tre afdelinger inden for araber-hest; Shagya, Angloaraber og Araber-racen. Afdelingerne har hver deres eget logo, men er alle under det samme avlsforbund DSAH. Araber-hesten er ikke så stor, den måler i højden mellem en stor pony og en lille hest (1,45-1,55 m).

Araber-hesten er en meget køn hest, som i Danmark mest bliver brugt til distanceridning pga. dens store udholdenhed. Den kan klare sig bedre end de store hesteracer i vanskelige forhold og har en stor kampånd. Den giver ikke nemt op, selvom den bliver stillet over for en stor opgave. Farven er ofte skimmel (hvid), men også farverne rød og brun forekommer. Araber-hestens hoved er lille og halsen velrejst.

New Forest

New Forest-ponyen stammer fra England. Faktisk findes der et område, der hedder New Forest ved Hampshire i England. Her kan man stadig besøge New Forest-ponyer, som lever næsten vildt og passer sig selv i store hedeområder. I Danmark er New Forest-ponyen en meget populær ridepony for børn, både inden for dressur og springning. New Forest-ponyen er godt bygget og behagelig at sidde på, fordi den er bred omkring sadellejet uden at være for "tøndeforment". Det kan nemlig give problemer, når man skal have tilpasset sin sadel. New Forest-ponyen findes i alle farver, og man avler målrettet efter at lave bedre og bedre rideponyer.

Dansk Sportspony

En Dansk Sportspony er ligesom en Dansk Varmblods-hest, en pony, hvor flere racer er blandet sammen for at fremavle den optimale ridepony. En sportspony kan godt være en blanding af både heste- og ponyracer. Man prøver at vælge det bedste af det bedste fra heste og ponyer i de forskellige avlsforbund og dermed lave en god ridepony. Man kan finde mange sportsponyer på Dansk Rideforbunds Top 10-liste, både inden for dressur og springning.

En sportspony må selvfølgelig ikke måle over 1,48 m i stang, ellers er den ikke en pony mere. Generelt er sportsponyer lidt større i gennemsnit end renrace ponyer. Ofte får man også en hests temperament frem i en sportspony, som er en behagelig ridepony, og beregnet til børn.

Shetlandspony

Foto: Jens Tømmesen

Shetlandsponyen, også kaldet shetlænderen, stammer fra Shetlands-øerne i det nordlige Skotland. Gennemsnitsstørrelsen er 95 cm i stang, men alt op til 1,07 m er tilladt. Alle farver findes inden for shetlænderen, som bliver brugt som ridepony til mindre børn, men den er også en udmærket kørehest.

Shetlænderen betegnes som den stærkeste af alle hesteracer. Den kan nemlig bære det dobbelte af sin egenvægt, hvilket er dobbelt så meget, som store tunge hesteracer som Belgier og Jyder kan klare.

Shetlænderen kan af og til virke stædig, og ikke alle ponyer er lige velegnede til mindre børn. Dog er den stærke vilje med til at gøre den så speciel og brugbar både for børn og voksne.

Fjordhest eller Nordbagge

Fjordhesten er nem at kende på sin farve. Fjordhesten er næsten 100% sikker gul med hvid man og hale. Dog kan man komme ud for en næsten hvid fjordhest. Alle fjordheste har ål og halefjer, hvilket betyder, at manen og halen er hvide med en sort stribe hele vejen ned igennem midten.

Fjordhesten stammer fra Norge, men nu om dage har man flere fjordheste i Danmark end i Norge. De danske fjordheste er avlet frem, så de er mere elegante end de norske.

I Danmark er fjordhesten en meget populær ride- og kørehest. Den er meget nøjsom (nem at holde i form) og lærenem, dog skal man passe på, at den ikke bliver for stærk til børn. Fjordhesten har nemlig en stærk hals, og nogle gange kan dette være en ulempe, hvis den finder ud af, den kan bruge sine kræfter forkert og imod sin rytters eller kusks ønske.

Foto: Jens Tømmesen

Men med sund fornuft og rigtig hjælp er fjordhesten absolut en rigtig god familiehest. Pga. dens størrelse er den en velegnet ridehest både for børn og voksne. I stang måler den oftest mellem 1,38 og 1,45 m, men er rund bygget. Dette giver en god fornemmelse, når man sidder på ryggen af en fjordhest.

Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

Bilag 11

Heste sygdomme

Kolik

Kolik er et symptom på, at hesten har ondt i bughulen, "ondt i maven". Der kan være mange årsager til kolik, hvoraf de mest almindelige er pludselig ændring i hestens foder, overfodring og ormeangreb.

Man ved ikke, hvorfor kolik opstår, men nogle forskere antager, lidelsen opstår, fordi foderet bevæger sig den forkerte vej (antiperistaltik).

De første symptomer på kolik er, at hesten bliver urolig, går rastløs omkring, og der kommer svedudbrud. Ofte vil hesten kigge mod maven, og efterfølgende vil den skrabe med forbenene og evt. lægge sig ned og rulle rundt.

Hvis hesten er meget smertepåvirket, vil der ofte være et voldsomt svedudbrud, hvor man kan se, det drypper med sved fra hals og bug. I denne situation er hesten voldsomt smertepåvirket, den kaster sig hæmningsløst og ved i det hele taget ikke, hvad den skal gøre ved sig selv.

I andre situationer vil hesten uophørligt stå og skrabe med forbenene. Af andre unormale stillinger kan nævnes, at hesten kan lægge sig på ryggen med alle 4 ben lige i vejret, eller den kan sidde på halen med forbenene strakt frem i "hundestilling".

Kolikuroen kan skyldes sygdom i livmoder, nyrer og lever. Disse organer vil give svage symptomer på kolik. Hvis hesten er mere urolig, kan det skyldes forstoppelse i tynd- og/eller tyktarm. Hvis hesten har en voldsom kolik, kan det skyldes tarmslyng og/eller indeklemt tarm i bughule, navle og lyskereion.

Endvidere kan der ses kolik i forbindelse med krybbebidning (se krybbebidning, vindslugning).

Heste med diarré kan i enkelte tilfælde også udvise tegn på kolik.

Hvad kan jeg gøre?

Hvis man opdager, at hesten ikke opfører sig som den plejer, og den er begyndende urolig, bør man straks kontakte dyrlæge. For at forebygge kolik må man ikke foretage et pludseligt foderskift, ligesom man ikke må tildele hesten iskoldt vand.

Under behandlingen kan det være nødvendigt at indføre en slange igennem næsen dels for at konstatere om mavesækken er overfyldt og dels for at indgive medicin (ofte paraffinolie) til hestens mavesæk. I langt

de fleste tilfælde vil det være nødvendigt at behandle hesten i en blodåre med smertestillende medicin.

Hvis man ikke kan kontrollere hestens smerter med medicin, kan det blive nødvendigt at indlægge den på hestehospital for at få foretaget en bughuleoperation. Der er betydelig risiko ved at få foretaget et operativt indgreb, men bliver hesten opereret i tide, er der en rimelig chance for, at hesten kan overleve.

Nyrekolik

Nyrekolik er en sygdom, som ikke har noget med nyrerne at gøre. Sygdommen har mange navne her i landet f.eks. nyrebetændelse, fridagssyge, nyreslag, påskesyge og mandagssyge. Disse betegnelser bliver anvendt her i landet, hvoraf nyreslag dog nok er den almindeligste. Sygdommen opstår ved overanstrengelse, efter hesten har haft hvile og er blevet fodret med for meget kulhydratrigt foder (f.eks. korn).

Årsagen til sygdommen er ikke kendt med sikkerhed, men man antager, at det forøgede kulhydrat "indtag" omdannes til mælkesyre, og derved opstår ømhed i muskulaturen.

Nyrekolik opstår ikke umiddelbart efter hesten begynder at arbejde, men på det tidspunkt hvor mælkesyren er akkumuleret i organismen, som regel 15 min.-½ time efter arbejdet er påbegyndt (kørsel, ridning, konkurrence).

De første tegn på en nyrekolik er, at hesten viser tegn på uro, har en usikker gang i bagpart og falder i sved. Symptomerne kan minde om koliksmerter.

Hvis sygdommen udvikler sig mere voldsomt, kan man se, at hesten bliver fuldstændig stiv på bagbenene.

Den kan ikke flytte sig og falder. Derefter er den ude af stand til at kunne rejse sig. Hesten har ofte besvær med at stalde (urinere). Urinen er ofte tydeligt rødfarvet og evt. "porterfarvet". Derfor troede man tidligere, at lidelsen skyldtes sygdom i nyrerne.

Hvad kan jeg gøre?

Har man mistanke om, at hesten virker mere stiv og øm i bagparten efter kort tids arbejde, må man sørge for, at hesten får fuldstændig ro. Man bør ikke provokere hesten til at gå. Endvidere er det nødvendigt straks at tilkalde dyrlæge.

Kan hesten ikke flytte sig af sig selv, må man rekvirere en transport for på denne måde at bringe den på stald.

Hvis lidelsen er så voldsom, at hesten ikke kan rejse sig, vil det være nødvendigt at iværksætte en transport, hvor hesten ligger. I denne situation kan det være nødvendigt at indlægge hesten på hestehospital/klinik, for at hesten kan få den fornødne intensive behandling. Hvis hesten ikke rejser sig i løbet af et døgn tid, er sandsynligheden for helbredelse ikke stor. Man skal også huske, at hesten ikke må transporteres, før den er blevet tilset og smertebehandlet af en dyrlæge. (Se dyreværnslov §13).

Når sygdommen er overstået, hvilket kan tage kortere eller længere tid, er det helt nødvendigt, at hesten langsomt genoptrænes, ligesom det er nødvendigt, at det kulhydratrige foder (korn) øges langsomt. Sygdommens grad kan vurderes ved at dyrlægen udtager en blodprøve og måler hestens muskel og nyreværdi. Nyrekolik kan ses hos alle racer, og sygdommen kan optræde hos den samme hest flere gange.

Forfangenhed

Forfangenhed er en hyppig forekommende hovsygdom hos heste. Sygdommen angriber hyppigst forlemmerne, men sygdommen kan forekomme på forlemmer og baglemmer. Årsagen til sygdommen er ikke kendt, men man ved, der sker en væskeudtrængning imellem lædderhudsvæggen og hovkapslen. Denne væskeudtrængning, som giver hesten smerte, og som viser sig ved halthed, er årsagen til forfangenhed; men selvom årsagen ikke med sikkerhed er kendt, har man erfaringsmæssigt kunnet konstatere, at sygdommen udvikles pga.:

1. *Pludseligt foderskift:* Hvis hesten har forædt sig i kraftfoder. Bliver lukket ud på en frisk, grøn græsmark, hvor hesten ikke har været vant til at græsse tidligere. Endvidere kan visse sygdomme være disponerende for, at hesten udvikler forfangenhed. Især må man fremhæve:
2. *Tilbageholdt efterbyrd hos hoppen efter foling.*
3. *Kværke* og andre infektionssygdomme. Ligeledes har man erfaringsmæssigt kunnet konstatere, at overfodring med fordærvet, muggent foder også kan være disponerende for, at forfangenhed opstår.

Sygdommen kan deles i to kategorier:

1. *Akut forfangenhed.*
2. *Kronisk forfangenhed.*

Hvis hesten er akut forfangen på *forbenene*, vil den stå med forbenene strakt frem og bagbenene ind under sig. Dette symptom er karakteristisk, når hesten er akut forfangen på forbenene.

Hvis hesten er akut forfangen på alle fire hove, vil hesten stå med forben og bagben ført ind under sig.

Under bevægelse vil hesten sætte forbenene langt frem og bagbenene ind under sig.

Ved den kroniske forfangenhed vil hesten sætte ballen mod underlaget først og dernæst vippe frem på tåen. Dette kalder man "dobbelt hovslag". Hesten sætter først ballen i, fordi smertereaktionen er i den forreste del af hoven (tåen). Årsagen til dette kan være, at hovbenet drejer, således at afstanden fra den forreste del af hovbenet til sålens overflade er mindre end normalt. Dette kan man se på et røntgenbillede.

Hvad kan jeg gøre?

Når man har mistanke om, at en hest udviser halthed, vil det være nødvendigt at tilkalde dyrlæge.

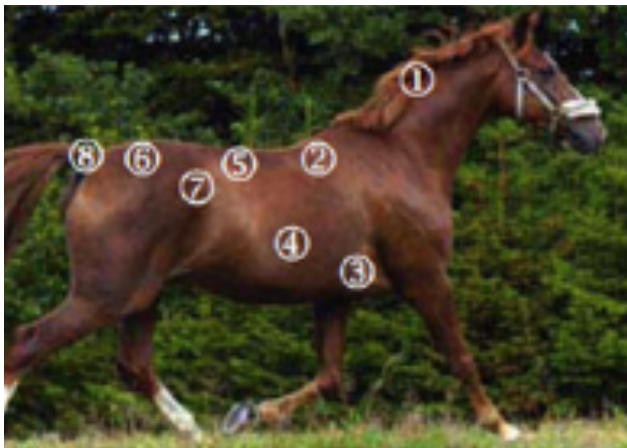
Hvis den akutte forfangne hest behandles i tide, er der en god mulighed for helbredelse. Hvis den akutte forfangenhed, trods behandling, udvikler sig til en kronisk forfangenhed, vil det være nødvendigt at få hesten behandlet med et sygebeslag (forfangenhedsbeslag). Forfangenhedsbeslaget udføres, som en ringsko evt. med lædersål og pakning. Skoen må ikke trykke på hoven foran. Der må gerne foran i tåen være et par millimeter fri – mellem skoen og tåvæggen.

I øvrigt bør hesten under den akutte fase have afkølet hovene, det vil sige f.eks. lade en vandslange med koldt vand løbe ned over hovene. Endvidere bør hesten opstaldes på blødt underlag. Ligeledes vil det, for at forbedre hestens almen befindende, være nødvendigt at få den medicinsk behandlet (smertestillende medicin). Udsigten til helbredelse er størst hos de mindre hesteracer, hvorimod helbredelse af større hesteracer er mindre sandsynlig.

Kilde: [https://www.dyrlaevagten.dk/hestel/Bagom artiklerne](https://www.dyrlaevagten.dk/hestel/Bagom%20artiklerne)

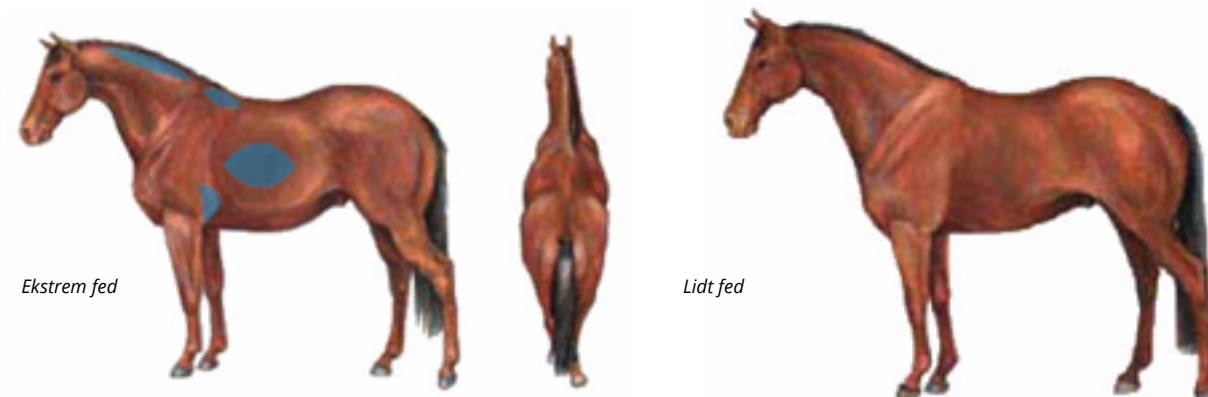
Bilagsmateriale

Lektion 4 Hestens adfærd

Bilag 12: Huldvurdering

Huldvurdering er baseret på Texas A&M Universitys Body Condition Score System.

Bilag 13: Huldvurdering

Ekstrem fed

- Ryg og lænd dybt hjerteformede
- Kroppen helt tøndeformet, flanker kan ikke erkendes
- Spredte fedtklumper på hals, i manke, på skuldre og på ribben
- Manken vælter evt.
- Store fedtdepoter begge inderlår

Fed

- Tydelig hjerteformet hele vejen ned langs ryggen
- Svært at føle ribbenene
- Skuldrene går lige ud i tøndeformet krop
- 'Firkantet' udseende langs siderne af ryggen
- Blød fedtklump ved haleroden
- Fedtdepoter i mankekammen og begge inderlår

Lidt fed

- Ryg og kryds let hjerteformede
- Fedtdannelse i manke og over og bag skuldrene
- Hoftehjørner ved at være dækket af fedt
- Kraftigt fedtlag omkring halerod

Godt i stand

- Ryggen let hjerteformet
- Ribben kun følelige ved moderat tryk
- Let fedtlag i manken og ved haleroden
- Let fedtdeponering på hals, bag skuldre og på siderne af ryggen

Moderat huld

Moderat huld

- Skarp over ryggen, kun sidste ribben kan skelnes med øjet
- Tyndt fedtlag i nakke og over skulder
- Begyndende fedtdannelse ved haleroden
- Hoftehjørner kan anes, men stikker ikke frem

Knap så tynd

- Skarp over ryggen, kun sidste ribben kan skelnes med øjet
- Tyndt fedtlag i nakke og over skulder
- Begyndende fedtdannelse ved haleroden
- Hoftehjørner kan anes, men stikker ikke frem

Tynd

Tynd

- Mager, tyndt muskel- og fedtlag på ryggen
- Ribben tydeligt synlige
- Haleroden fremtrædende, men anus ligger ikke mere så langt inde
- Nakke, hals og skulder fremtrædende
- Hoftehjørner stikker frem, sædebensknuder ikke så markerede

Meget tynd

- Afmagret, men tyndt fedtlag over ribbenene
- Bugen stadig noget opkneben, anus ligger stadig dybt
- Knogler på hals, nakke og skulder stadig synlige med øjet
- Let muskulatur på hals, bryst, ryg, kryds og lår
- Ryghvirvler, ribben, hoftehjørner og halerod stikker frem
- Sædebensknuder knapt så tydelige

Kakektisk

Kakektisk

- Ekstremt afmagret, der findes intet fedt
- Muskulaturen er svundet ind på hals, bryst, ryg, kryds og lår
- Bugen er opkneben og anus ligger langt inde
- Knogler på hals, nakke og skulder er synlige
- Ryghvirvler, ribben, hoftehjørner, sædebensknuder og halerod stikker frem

Bilagsmateriale

Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 14

Udstyr

En forudsætning for gode og sjove rideture på ridebanen og ude i naturen er, at rytterens og hestens udstyr er i orden. Det behøver ikke være det dyreste og nyeste tilbehør inden for rideudstyr, man anskaffer sig. Man skal blot sikre sig, at det passer til det formål, man vil bruge det til.

Rytterens udstyr

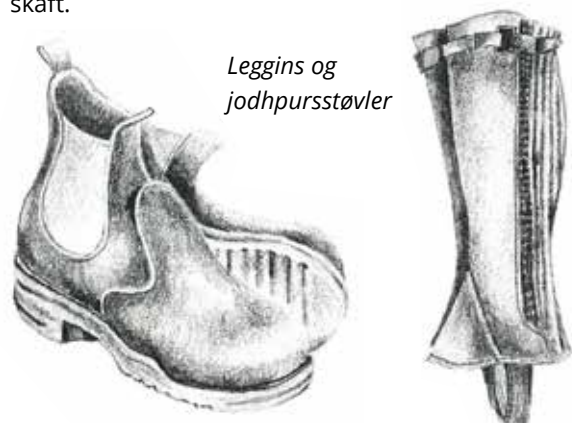
Støvler

I starten kan rytteren sagtens nøjes med et par almindelige gummistøvler. Der skal dog være en hæl på støvlerne, så man ikke kommer til at skubbe hele foden igennem stighbøjlen under rideturen.

Rid aldrig i støvler eller sko uden hæl. Det kan ende galt. Pludselig løber hesten, man får sin fod igennem stighbøjlen og hænger fast. Hvis man falder af hesten, vil foden hænge fast i stighbøjlen og man vil blive slæbt med.

Det er vigtigt, at støvlernes størrelse passer til stighbøjlernes størrelse. Støvlerne må altså ikke være så store og brede i spidsen, at de sidder fast i stighbøjlen, og den eneste måde man kan flytte foden i stighbøjlen er ved at bruge hånden. Hvis støvlen er for stor og bred, er det som at ride i støvler uden hæl.

Rider man i korte støvler, jodhpursstøvler, skal ens underben, også kaldt schenklen, have støtte, så støvlerne ikke sidder fast i stighbøjlen. Man kan vælge at ride i jodhursbukser, som er lange ridebukser med stropper, der kan trækkes ned under støvlen. Man kan også vælge minichaps, også kaldet leggings, som sættes fast omkring schenklen. Leggings fungerer som et støvleskaft.

Det bedste er selvfølgelig et par langskafte ridestøvler. De findes i gummi, kunstlæder og læder. Gummistøvlen er den billigste, læderstøvlen den dyreste og mest holdbare.

Ridebukser, jakke og pisk

Foruden et par gode støvler er det vigtigt med et par bukser med syninger, der ikke er for høje, hvis man vil undgå tryksår på bagdelen og den indvendige side af låret. I starten er et par joggingbukser et udmærket valg. Der har man bevægelsesfrihed og ikke for høje syninger.

Ridebukserne findes i mange forskellige modeller med eller uden læderforstærkninger. Man kan købe ridebukser med skind på knæene eller på hele bagdelen (fuldskind). Hvis man køber sådanne nogle bukser, skal man huske at vaske og tørre dem enten med brun sæbe eller en sæbe specielt beregnet til læder. Vandet må heller ikke være for varmt. Det er vigtigt at vaske bukserne på denne måde, ellers kan skindet blive hårdt eller revne, og bukserne er totalt ødelagte.

Rid altid i lukket og tætsiddende overtøj, alt andet kan genere din egen eller andre rytteres heste. Desuden ser det heller ikke pænt ud med en flagrende jakke eller halstørklæde.

For at undgå konflikt mellem hest og rytter er det godt at tage en pisk med, når man skal ud at ride. Hesten kan ikke forstå hvad rytteren siger til den med ord. Derfor er det nogle gange nødvendigt at bruge piskan som et hjælpemiddel, ikke som et strafningsmiddel til at forklare hesten, hvad rytteren vil.

Husk at bruge piskan med fornuft og ikke som legetøj på en skovtur.

Piskan skal kun bruges, når det er yderst nødvendigt! Din hest skulle nødt blive bange både for dig og for piskan.

Får man lyst til at prøve kræfter med ridestævner, må man ud at købe eller låne et par hvide ridebukser og en mørk ridejakke. Til mindre stævner kan man dog nøjes med en mørk trøje i stedet for ridejakke.

Ridehjelm

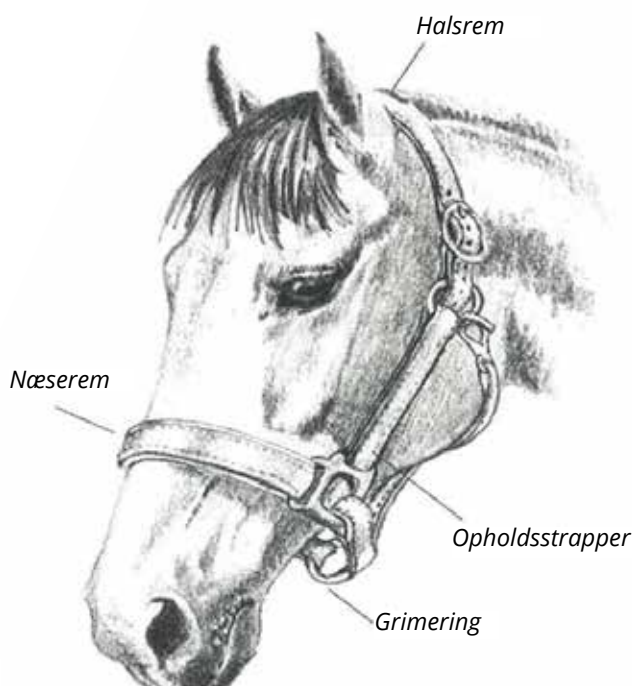
Men det vigtigste af alt udstyr er ridehjelm! Den kan man aldrig undvære. Man må aldrig glemme at have den på i stalden, eller når man trækker hesten ud. Det er en god regel at tage hjelmen på med det samme, man kommer ind i stalden. Hvis man er uheldig kan man blive ramt af hestens hoved, når den vender hovedet mod en, mens man strigler eller snakker med den.

Man skal altid have hjelm på, når man rider, også selvom hesten bare skal stå stille. Selvom situationen ikke virker farlig, kan hesten lige pludselig blive bange, og man kan miste balancen og falder af.

En godkendt ridehjelm skal være mærket med EN 1384. Husk at kontrollere det, når du køber hjelmen.

Man kan købe ridehjelm i mange forskellige modeller, så ingen behøver at synes, det ser dumt ud, fordi man har en hjelm på!

Rider man ud efter mørkets frembrud skal man have ekstra udstyr både til hesten og rytteren. Rytteren skal have en ridelygte på sit venstre ben. Den skal lyse hvidt forud og rødt bagud. Hesten skal bære refleksbandager på alle fire ben, og de skal som minimum være 5 cm brede.

Bilag 15

Hestens udstyr

Grimer, knob og hovedtøj

Alle heste og ponyer har en grime, som bruges, når hesten trækkes rundt i stalden eller ud på marken.

Husk altid et træktov (grimeskaft) på hesten, når du trækker den. Hold aldrig fast i grimen. Du kan få hånden i klemme, hvis hesten drejer hovedet hårdt eller begynder og løbe. Sæt grimeskaftet fast i grimeringen.

Heste, som står bunden i et spiltov står oftest med en grime. I nogle tilfælde bruger man en halsrem, som sikrer at hesten ikke kan gå løs, hvis grimen går i stykker. Står hesten i spiltov med et træktov skal det være så langt, at hesten kan lægge sig ned, og nå foderkrybben samt vandkoppen uden besvær. Men pas på, at det ikke er så langt, at hesten kan genere nabohesten eller vende sig i spiltovet. Normalt siger man at træktovet højest må være 75 cm i længden, men det kan til nogle heste være for langt, så man må prøve sig frem fra gang til gang.

Den rigtige måde at binde hesten på er med et knob der kan udløses ved et enkelt træk. På figuren kan man se, hvordan man skal lave dette knob. Du kan også spørge din instruktør.

Bilagsmateriale

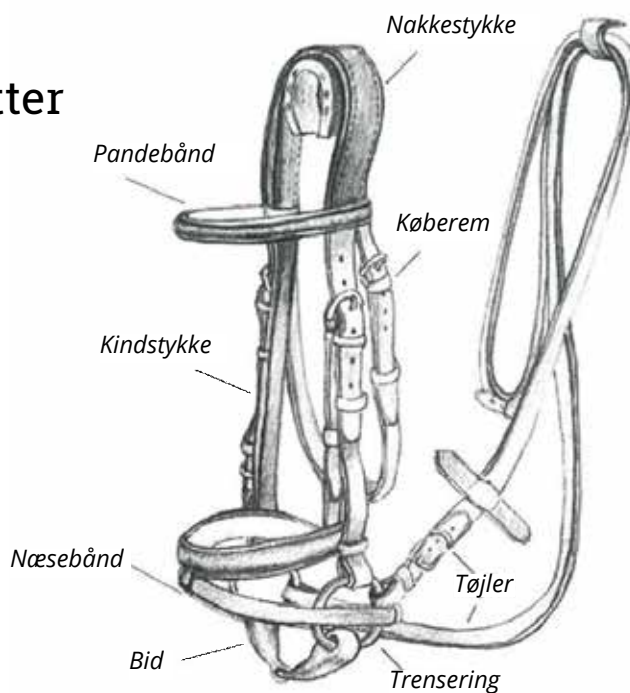
Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 15 fortsat

Rider man ud på hesten, skal den altid have hovedtøj på.

Rid aldrig med grime og grimeskaft selvom det kunne være hyggeligt på en varm sommerdag. Man har ingen styr på hesten uden hovedtøj!

Der findes flere typer næsebånd, men man kan ikke sige, at det ene er bedre end det andet. Det er dog vigtigt, at man bruger et næsebånd. Hvis hovedtøjet ikke har noget næsebånd, vil hesten kunne lukke munden op, og få tungen op på den forkerte side af biddet. Hestens tunge skal altid være under biddet.

Hannoveransk næsebånd

Kombineret næsebånd

Krydsnæsebånd

Hestehoved med engelsk næsebånd, hovedtøj med hannoveransk næsebånd, kombineret næsebånd og krydsnæsebånd. Næsebåndet må ikke stramme mere end, at der kan være to fingre på højkant mellem næsebånd og næseryg!

Du måler biddets længde fra den ENE trenserings HUL til DET ANDET. Ringen skal være trykket helt tilbage i hullet.

Det mest brugte bid hedder et trensebid. Det findes i forskellige tykkelser og længder. Et tykt bid er blidere i hestens mund end et tyndt bid. Man måler biddets længde i centimeter – en almindelig størrelse hest bruger størrelse 13,0 cm.

Biddets længde måles fra den ene trensering, der hvor selve biddet starter til den anden. Er man i tvivl om man har det rigtige bid til sin hest, må man bede om hjælp. Det er vigtigt at biddet passer til hesten. Er biddet for lille eller for stort, kan det give sår i hestens mundvige, og man vil ikke kunne ride på hesten.

Tøjlerne findes i stof, gummi eller læder. Den bedste tøjle er stoftøjlen. Lædertøjlen kan blive glat i vådt vejr, og så glider den i rytterens hånd. Gummitøjlen er tykkere end stof- og lædertøjlen. Den bliver mest brugt i springning hvor det er vigtigt at tøjlerne ikke glider af rytterens hånd. Ulempen ved gummitøjlen er, at den er så tyk, at rytteren ikke så nemt kan mærke hvor meget hun trækker i hestens mund.

Sadel, gjorde og remme

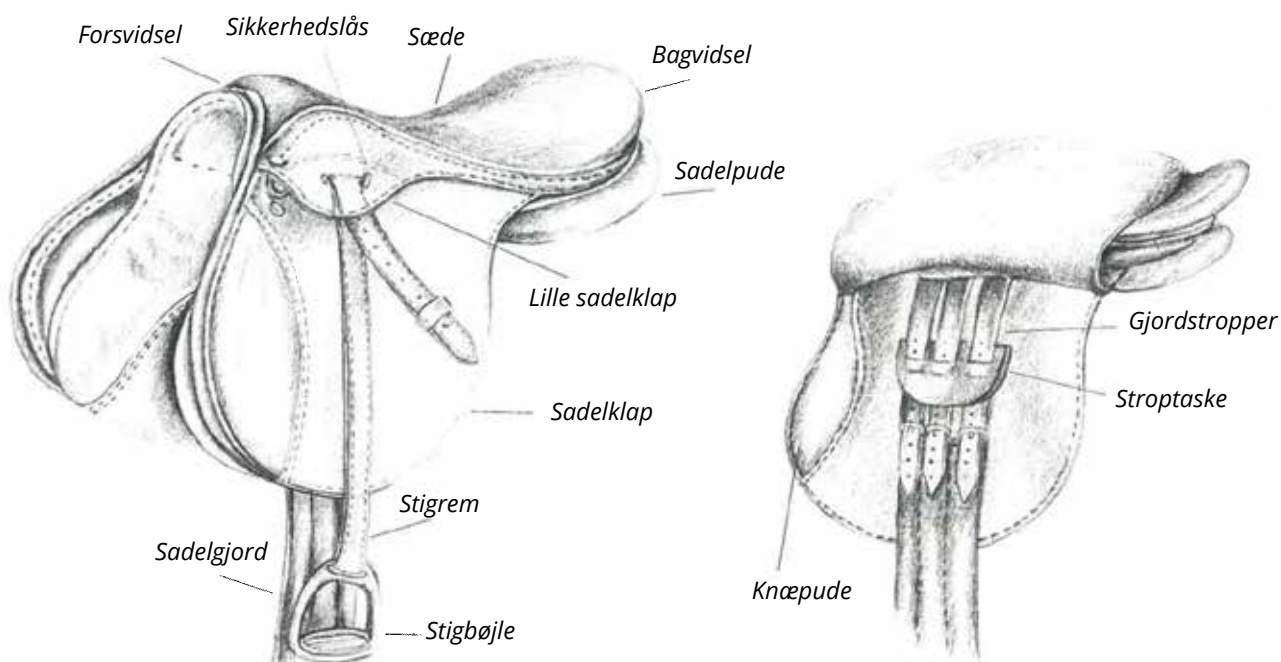
Du kan vælge at ride uden sadel hvilket giver dig en god balance, fordi du ikke kan støtte dig til sadelen og stignøjlerne. Men rider du meget ude på ridebanen og specielt ude på trafikerede veje, er det godt at have en sadel på hesten. Man mister ikke så nemt balancen hvis hesten bliver overrasket af et eller andet uforudset. En kombineret sadel er et godt valg, hvis man rider både på ridebane, springer over nogle forhindringer en gang imellem og elsker en god skovtur.

En dressursadel er god til dressurøvelser på ridebanen, da den er specielt bygget til det formål.

I en springsadel er der til gengæld mere knæstøtte til rytterens ben så rytteren sidder fast og behageligt når hesten springer over forhindringerne.

En westernsadel er mest brugt til westernridning (cowboy-ridning), men nogle bruger den også til lange skovture, fordi den er behagelig at sidde længe i.

Sadel fra siden og underneden

Bilagsmateriale

Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 15 fortsat

Islandske heste har også en speciel sadel som kun bliver brugt til dem, da de har en anderledes gang end andre heste.

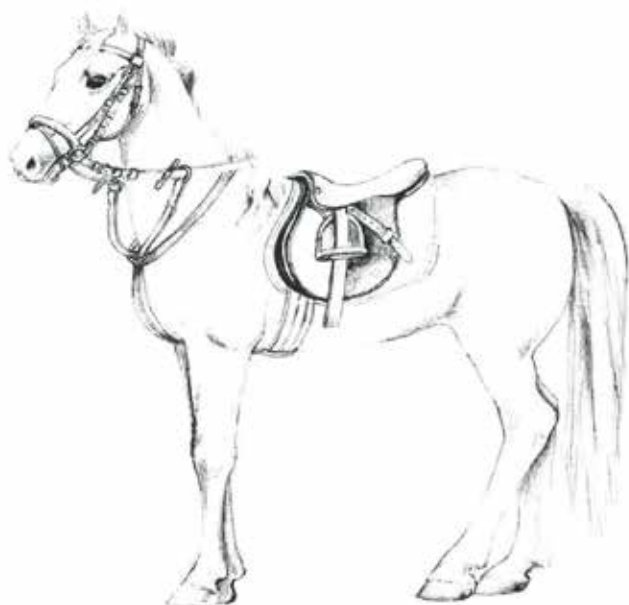
Ligesom man kan købe cykler i mange forskellige størrelser, kan man også købe sadler i forskellige størrelser og modeller.

De mindste ponyer kan godt rides med en såkaldt ponypude. Det vil være urimeligt at lægge en tung sadel på ryggen af dem.

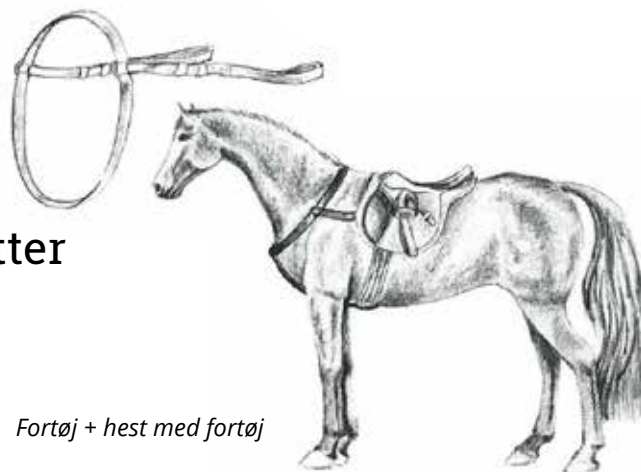
Har man en større pony, er en ponysadel i størrelserne 15" eller 16" en god investering. Størrelsen bliver målt i sædet mellem for- og bagsvindselen. Sadelmageren eller din instruktør kan hjælpe dig med den rigtige størrelse. En rigtig ponysadel giver bedre støtte til rytterens ben end en ponypude.

Der findes også forskellige bomvidder i sadlerne. En smal vidde er til en pony, som er smal over ryggen, en sadel med en bred bom er til en hest som har spist rigtig godt!

En stor hest plejer at bruge størrelse 17", her kan man også vælge mellem flere bomvidder.

Hest med sadel og martingal + stopstykke

Fortøj + hest med fortøj

Er hesten hidsig og vil løbe, når du vil stoppe den, eller stikker den bare hovedet op for at undgå dine hjælperer, er det godt at ride med en martingal. Den holderhestens hoved nede, så du kan dreje og stoppe den. Har du en livlig hest, kan du få din instruktør til at hjælpe dig med at tilpasse en martingal til hesten. En martingal bliver brugt meget i springning og på skovture hvor hesten kan blive ivrig.

Glider sadlen tilbage på hesten, kan man prøve at undgå dette med et fortøj. Det holder sadlen på plads og bliver brugt en del til springning.

Har man en hest eller en pony hvor sadlen glider frem, kan man lægge en stopgjord eller en rumperem på hesten. Det er nemlig ubehageligt at sidde på hestens hals midt i en god galop og føle, at man ikke kan styre hesten mere. En stopgjord bliver brugt til store ponyer og heste – en rumperem til mindre ponyer.

Stopgjord og rumperem + hest med stopgjord og rumperem på

Vedligeholdelse af sadel og hovedtøj

Sadel og hovedtøj skal vedligeholdes. Syninger, remme m.v. skal jævnligt efterses. Sadel og hovedtøj skal efterses hver gang man skal ud at ride. Det kan jo være, at en af remmene er ved at være slidt op, og man kan komme ud for en ulykke hvis remmen springer mens man sidder på hesten.

Rid aldrig hjemmefra hvis en af remmene ser slidt ud, og du er i tvivl om den kan holde!

Mindst hver 14. dag skal alle remmene både på sadlen og på hovedtøjet løsnes. Husk at kigge efter hvilke huller du har brugt, så kan du være sikker på at hovedtøjet og sadlen passer din pony, efter du har pudset og samlet det igen.

Til rengøring skal man bruge en spand lunkent vand, en lille svamp til sadelsæbe, og en lille svamp til læderolie. Nu kan rengøringen begynde!

- Fugt svampen i lunkent vand, pas på du ikke bruger for meget vand. Gnid derefter sadelsæbe i svampen og rengør alle lederdele med svampen. Fugt svampen af og til og gnid mere sæbe på. Svampen bliver jo snavset under rengøringen. Læderet kan masseres let under indsmøringen så sæben trænger ind i læderet.
- Derefter hænges alle læderdele til tørre til dagen efter, hvor eventuelle sæberester fjernes med en blød børste.
- Nu kan du samle sadlen igen.

- Hovedtøjet kan smøres med læderolie med den anden svamp. Brug aldrig den samme svamp både til sadelsæbe og læderolie da sadlen ikke har godt af læderolie. Olien kan trænge igennem sadelpuderne og syningerne, som vil blive bløde og mindre holdbare.
- Sadelunderlag og sadelgjorten kan vaskes i 40°C i vaskemaskinen. Læg gjorden og underlaget i et gammelt hovedpudebetræk og luk posen. Nu undgår du, at løse hestehår, og spænder kommer i klemme i vaskemaskinen.

Det er vigtigt, at du vasker underlag og gjorden for gammel sved og snavs, da hesten kan få sår og trykninger i sadellejet, som er det sted på hestens ryg, at sadlen ligger. Specielt vigtigt er det om sommeren, hvor hesten sveder mere. På den tid af året skal underlaget vaskes oftere – vi skifter jo også trøjen oftere hvis vi sveder meget!

Bilagsmateriale

Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 16

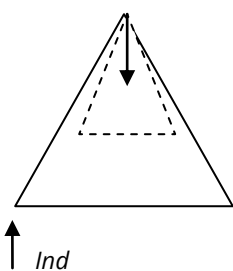
Vejledende mønstringsregler

1. Formålet med mønstring er at præsentere hesten så den tager sig bedst muligt ud, både i stilstand og i bevægelse.
2. Hesten skal være pålagt hovedtøj (trense) eller eventuelt anden godkendt optømning.
3. Mønstreren skal være klædt og optræde diskret, så opmærksomheden kan koncentreres om hesten. Ridepisk kan evt. føres i venstre hånd.
OBS! – Unødigt afstraffelse af hesten kan resultere i bortvisning.
4. En hjælper udstyret med pisk er tilladt, men hjælperen skal optræde diskret.
5. Mønstringen foregår på en trekantbane af passende størrelse, hvilket afhænger af hestens størrelse. For store racer bør længden af siderne være ca. 50 m. Dommerne placeres ved den ene vinkelspids.

6. Mønstringen bør foregå i nedenstående rækkefølge:

A. Trekant:

Dommer

Hesten traver ind på banen og opstilles på den ene vinkelspids og vises derefter i skridt på halv trekant (halv længde af siden) og derefter i trav på hel trekant, hvorefter den igen opstilles. I visse tilfælde bruges mønstring på lige bane. På dommernes anvisning mønstres hesten mod midten af trekanten.

B. Lige bane:

Dommer

Hesten traver ind og opstilles foran dommerne, og vises derefter i skridt på halv banelængde samt i trav på hel banelængde. Den lige bane bruges mest til vurdering af fundament og bevægelsens korrekthed, på fast bund, i forbindelse med kåringer.

7. Hesten føres ind på banen i trav og placeres med den manfri side til dommerne, i en afstand af 5-6 m. Hvis terrænet skråner, opstilles hesten så vidt muligt med forbenene på højeste punkt.

8. Hesten skal stå åben mod dommerne, dvs. når den manfri side er venstreside, have venstre forben længst fremme og venstre bagben bør ikke stå længere fremme end tåspidsen lodret under højre hoftehjørne. Hesten skal støtte naturligt på alle fire ben. Holdningen af hestens hoved og hals skal være naturlig.
  9. Når hesten er opstillet bag eventuelt afmærkning, træder mønstreren ud til siden og står skråt foran hestens venstre forben i ca. en arms afstand og med front mod hesten.
  10. Tøjlen holdes i venstre hånd og i passende afstand fra trenseringen, ca. 30 cm.
  11. Hvis hesten er urolig kan mønstreren forblive foran hesten med en tøjle i hver hånd.
  12. Ved fremføring af hesten i skridt fattes tøjlerne i højre hånd. Hestens skridt bør være roligt og naturligt, rent firtaktet og så jordvindende som muligt. Hesten bør bære sin hals og hale naturligt. Hesten fremføres på en lige linie (de samsidige ben bør gå i samme spor).
  13. Alle vendinger gøres højre om, og så korte som muligt, men stadig i bevægelse. Under vendingerne holdes venstre hånd i højde med hestens venstre øje.
  14. Ved fremføring af hesten i trav, skal hesten snarest efter vendingen være i ren totaktet, og naturligt jordvindende trav. Som under pkt. 12 skal hesten bære sin hals og hale naturligt. Hesten fremføres på lige linie.
- Ved konkurrencemønstring gives der karakterer for:**
a. Opstilling	max. 10 point
b. Skridt	max. 10 point
c. Trav	max. 10 point
d. Vendinger	max. 10 point
e. Hestens velplejethed og optømning	max. 5 point
f. Mønstrerens påklædning og optræden	max. 5 point

Bilagsmateriale

Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 17

Tips og udstyr til mønstring

Hesten skal bære trense (hovedtøj), når den mønstres. Den trækkes altid fra venstre side, dvs. hestens venstre side mod din højre skulder. Når den drejes, sker dette altid væk fra trækkeren mod højre for at undgå, at hesten træder på trækkerens fødder. Tøjlerne holdes samlet i højre hånd. Pisken bæres i venstre hånd.

Trækkeren skal altid gå eller løbe ved siden af hestens forben. Det er farligt at komme til at gå bagefter hesten, fordi den kan finde på at slå ud med bagbenene. Hvis trækkeren derimod kommer for langt frem, ser det ud som om hesten hele tiden skal trækkes i gang.

For at få det bedste resultat, er det en god ide i starten at have en rutineret hest med på træningsturene. Lad den unge, eller bare uvante hest, gå bagefter den rutinerede. På den måde lærer den nye hurtigere signalerne fra trækkeren, når den samtidig forsøger at efterligne den rutinerede hest.

I det hele taget gælder det om at få hele mønstringen til at se så let ud som muligt, når hesten fremstilles foran dommerne. En god mønstring ser legende let ud, her er både hest og trækker i harmoni med hinanden. De taler så at sige samme sprog. Man tænker nogle gange på, at hesten og trækkeren kan læse hinandens tanker. Det kan de ikke, og det man ser, er resultatet af et velforberebet samarbejde.

Mønstring i trav pony

Foto: Joan Bruun

Mønstring i trav

Foto: Anne O. Bruun

Bilagsmateriale

Lektion 5 Udstyr til hest og rytter

Bilag 17 fortsat

Dagen før dagen

Der er nogle flere forberedelser, som skal gøres inden man møder op til dyrskue eller kåring.

Der kræves for det første et gyldigt vaccinationskort. Kontroller derfor i god tid, at hestens vaccinationskort er gyldigt. Spørg eventuelt din leder eller en dyrlæge, hvis du er i tvivl om reglerne.

For det andet skal hesten, dagen før dyrskuet, gøres så flot som muligt. Det er vigtigt af hensyn til dommerne og de mange tilskuer, som kommer for at se flotte dyr. Flotte og veltrimmede dyr er tegn på, at dyrene trives og har det godt.

Soignering af hesten

- Start med at vaske hesten. Skyl grundigt alt shampoo væk, da hestens hud er meget følsom. Husk også at vaske halen og manen, som er lettere at rede med fingrene, når de er våde.
- Det er en god ide at flette hestens man dagen før dyrskuet, da det er et meget tidskrævende arbejde. Det kan gøres på mange forskellige måder, fordi man både kan bukke fletningerne med tape og elastikbånd eller sy dem med bjørnetråd til rosenknopper.
- Du kan inden du fletter, klippe lidt af den øverste del af manen hvor pendehåret og manen deler sig. Dermed får du god plads til grimens og trensens nakkestykker.
- Red hesten ud med fingrene og ret den til i længden. Siderne på haleroden kan klippes pænt til. Spørg om hjælp den første gang, så du lærer at klippe halen pænt. Det tager jo nogen tid for den at vokse ud igen, hvis man kommer til at klippe skævt.

- Når hårene uden for ørerne skal klippes, gør man det ved at presse øret sammen og klipper nede fra og op efter. Klip ikke hårene inde i ørerne. De beskytter hesten mod insekter osv.

- Kodehårene klippes, så hesten virker let og elegant, og benene kan rengøres.

- Nu er hesten klar til at komme til dyrskuet.

Som tredje og sidste punkt skal udstyret til hest og trækker gøres klar.

Hestens udstyr

Rengør tansen og smør den i olie, så den ser pæn ud på en velsoigneret hest.

På dyrskuepladsen får du udleveret et nummer til din hest. Det skal fastsættes synligt på tansen.

Pak alle de ting, du skal bruge på dyrskuet, dagen før du skal af sted. Det er irriterende at stå og mangle noget af det, man skulle have haft med på selve dyrskuet!

Trækkernes udstyr

Trækkeren skal være ikklædt hvide bukser, helst en hvid skjorte eller t-shirt med hesteforeningens logo samt nogle gode løbesko.

Fremstilling på dyrskue

Foto: Anne O. Bruun

HELDIN@gegrifler.dk

Agro Food Park 15
8200 Aarhus N
8740 5000 | info@4h.dk
4h.dk